

**VILNIAUS UNIVERSITETO MEDICINOS FAKULTETO
VISUOMENĖS SVEIKATOS INSTITUTAS**

Karolina Nevero

**VILNIAUS MIESTO TĖVŲ IKIMOKYKLINIŲ UGDYMO
ĮSTAIGŲ PASIRINKIMO KRITERIJAI IR GALIMYBĖS**

**Parent's Criteria and Possibilities to Choose Preschool Education
Institutions in the City of Vilnius**

Magistro baigiamasis darbas

Leidžiama ginti

Visuomenės sveikatos instituto direktorius

Prof. dr (HP) Rimantas Stukas

(parašas)

Studentė: Karolina Nevero

(parašas)

Darbo vadovė: Prof. dr. Genė Šurkienė

(parašas)

Darbo įteikimo data _____

Registracijos Nr. _____

Vilnius – 2016

TURINYS

SANTRAUKA	3
SUMMARY	5
1. ĮVADAS	7
2. LITERATŪROS APŽVALGA.....	9
2.1. Ikimokyklinių ugdymo įstaigų vaidmuo	9
2.2. Tėvų kompetencija ugdant vaikus	10
2.3. Vaikų dalyvavimas ikimokyklinio ugdymo programose.....	12
2.4. Ikimokyklinių ugdymo įstaigų lankomumo didinimas	14
2.5. Įvairaus amžiaus vaikų integravimas	16
2.6. Ikimokyklinio ugdymo efektyvumo tyrimai	17
2.7. Reikalavimai priimant vaikus į Lietuvos ikimokyklinio ar priešmokyklinio ugdymo įstaigą.....	23
2.8. Privalomas darželinukų vakcinavimas.....	24
3. TYRIMO METODAI IR APIMTIS	28
4. TYRIMO REZULTATAI IR JŲ APTARIMAS	31
4.1. Respondentų charakteristika.....	31
4.2. Tėvų apsisprendimo vesti vaiką į ikimokyklinio ugdymo įstaigą priežastys ..	34
4.3. Tėvų ikimokyklinio ugdymo įstaigų pasirinkimo kriterijai.....	36
4.4. Tėvų ikimokyklinio ugdymo įstaigų pasirinkimo galimybės.....	54
4.5. Ikimokyklinių ugdymo įstaigų teikiamų paslaugų ir tėvų lūkesčių dermė	56
5. IŠVADOS.....	63
6. PASIŪLYMAI	64
7. LITERATŪROS SĄRAŠAS.....	65
PRIEDAI.....	72

SANTRAUKA

VILNIAUS MIESTO TĖVŲ IKIMOKYKLINIŲ UGDYMO ĮSTAIGŲ PASIRINKIMO KRITERIJAI IR GALIMYBĖS

Magistro darbo santrauka

Aktualumas ir problema. Ekonominio bendradarbiavimo plėtros organizacijos ilgalaikių tyrimų (EBPO) duomenys rodo, kad kokybiškas ikimokyklinis/priešmokyklinis ugdymas daro teigiamą poveikį visų vaikų, ypač augančių socialinės rizikos ir socialinės atskirties sąlygomis, tolesnei socialinei ir emocinei raidai, padeda mažinti skurdą, spręsti daugelį socialinių problemų, gerinti mokinių pasiekimus mokykloje, turi įtakos visam tolesniam mokymuisi ir gyvenimui, tai yra atlieka atskirties prevencijos funkciją.

Tyrimo tikslas: nustatyti Vilniaus miesto tėvų ikimokyklinio ugdymo įstaigų pasirinkimo kriterijus ir galimybes.

Tyrimo uždaviniai:

1. Nustatyti tėvų apsisprendimo vesti vaiką į ikimokyklinio ugdymo įstaigą priežastis.
2. Nustatyti ikimokyklinio ugdymo įstaigos pasirinkimo kriterijus pagal tėvų lytį, amžių, išsilavinimą, socialinę padėtį, vaiko lytį, jo amžių, šeimos biudžetą.
3. Įvertinti ikimokyklinio ugdymo įstaigos realias pasirinkimo galimybes.
4. Įvertinti ikimokyklinės ugdymo įstaigos teikiamų paslaugų ir tėvų lūkesčių dermę.

Tyrimo metodika. Apklausa buvo vykdoma 2015 metų kovo – balandžio mėnesiais 12 Vilniaus miesto ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo įstaigose. Tyrime dalyvavo 1 089 respondentų: 2 – 7 metų amžiaus vaikų tėvai. Duomenų analizė atlikta naudojant statistinį paketą SPSS bei EpilInfo programą. Skirtumas laikytas statistiškai reikšmingas, kai $p < 0,05$. Rizikos veiksniams įvertinti taikytas dvinarės daugiamatės logistinės regresijos metodas.

Rezultatai. Priežastys, kodėl tėvai nusprendžia vesti vaiką į darželį: galimybė bendrauti su bendraamžiais (77,5%), specialiųjų (meninių, sportinių ir kt.) gebėjimų ugdymas (47,3%), tėvų noras / būtinybė tęsti profesinę veiklą / karjerą, mokslus (45,4%), geresnės vaiko ugdymo sąlygos (38,1 %) bei galimybė gauti specialisto (logopedo, psichologo ir kt.) pagalbą (32,9 %). Pagrindiniai kriterijai renkant darželį –

geografiškai patogi vieta (67,0 %), gera patirtis, vyresniems vaikams lankius vaikų darželį (26, %), aukšta pedagogų kvalifikacija (17,2 %), pažįstamų rekomendacijos (14,2 %). Labiausiai darželių pasirinkimui įtaką daro: tėvų amžius (turi reikšmės renkantis darželį pagal patogią geografinę padėtį, pažįstamų rekomendacijas, mažus mokesčius), tėvų išsilavinimas (renkantis pagal pažįstamų rekomendacijas, patogią geografinę padėtį, kvalifikuotus specialistus), mamos socialinė padėtis (renkantis pagal žiniasklaidos patarimus), vaiko lytis (renkantis pagal patogią geografinę padėtį, pažįstamų rekomendacijas), vaiko amžius (renkantis pagal pažįstamų rekomendacijas, mažus mokesčius), šeimos biudžetas (renkantis pagal geras patalpas). 46,7 % tėvų turėjo galimybę pasirinkti darželį, o likę neturėjo tokios galimybės. 24,6 % respondentų nėra patenkinti darželių įvairove.

Išvados. Tėvų apsisprendimą vesti vaiką į darželį daugiausia lemia tai, kad darželyje vaikams sudaromos geresnės nei namuose ugdymo sąlygos, ugdomi jo specialieji gebėjimai, sudaroma galimybė bendrauti su bendraamžiais, vaikas gali gauti specialisto pagalbą. Tėvai dažniausiai renkasi ikimokyklinio ugdymo instituciją dėl šių priežasčių: patogi vaikų darželio geografinė padėtis, jau pažįstamas darželis, nes lankė jį vyresni vaikai, aukšta pedagogų kvalifikacija, pažįstamų rekomendacijos. Labiausiai darželių pasirinkimui įtaką daro: abiejų tėvų amžius ir išsilavinimas, mamos socialinė padėtis, vaiko lytis ir amžius bei šeimos biudžetas. Lietuvoje yra maža darželio pasirinkimo galimybė.

Raktažodžiai: ikimokyklinio amžiaus vaikai, ikimokyklinio ugdymo įstaigos, kriterijai, galimybės.

SUMMARY

PARENT'S CRITERIA AND POSSIBILITIES TO CHOOSE PRESCHOOL EDUCATION INSTITUTIONS IN THE CITY OF VILNIUS

Summary of Master's Theses

Relevance and the problem. The data of long-term researches of Organisation for Economic Cooperation and Development (OECD) show that high-quality pre-school education has a positive influence on further children's social and emotional development, especially for children who live at risk of social exclusion, also, it helps to reduce poverty, solves a lot of social issues, improves pupils' achievements in school, has an impact on further learning and life i.e. it performs the function of exclusion prevention.

The research object: to determine parents of Vilnius city choosing criteria and possibilities of pre-school educational establishments.

The research tasks:

1. To determine parents' self-determination reasons to sign up a child in pre-school.
2. To determine choosing criteria of pre-school accordingly to parents' gender, education, social status, child's gender, his/her age, family budget.
3. To estimate the real possibilities of pre-school choosing.
4. To estimate the concord between pre-school offering facilities and parents' expectations.

Survey methodology. The survey had been being carried out from March to April in 2015 in 12 nursery schools and pre-schools. 1089 respondents (parents of 2-7 years old children) have been participated in the research. The difference has been treated as insignificant, when $p < 0,05$. It has been applied the method of binary multiannual logistic regression in order to determine risk factors.

The Results. The reasons why parents decide to sign up a child to a kindergarten: a possibility to communicate with same-age peers (77,5%), education of special capacities (in art, sport and etc.) (47,3%), parents' wish/necessity to keep their career/studies (45,4%), better conditions of child education (38,1 %) and a possibility to get a specialist's help (speech therapist, psychologist, and etc.) (32,9 %). The main criteria for choosing a kindergarten: geographically convenient

location (67,0 %), positive previous experience, when older children attend a kindergarten (26%), high-quality teachers' qualification (17,2%), friends' recommendations (14,2%), the factors which have an influence on kindergartens choosing: parent age (it has an impact according to geographically convenient location, friends' recommendations, low taxes), parents' education (choosing according to friends' recommendations, geographically convenient location, qualified specialists), mother's social status (according to advice of media), child's gender (geographically convenient location, according to friends' recommendations), child's age (according to friends' recommendation, low taxes), family budget (according to proper accommodation). 46,7 % of parents had an opportunity to choose a kindergarten, the remaining did not. 24,6% of respondents are not satisfied with the diversity of kindergartens.

Conclusions. The factors, which mostly cause parents' self-determination to sign up a child in a kindergarten, are better education conditions for children than it is in home, education of special capacities, possibility to communicate with same-age peers, a possibility for child to get a specialist's help. Mostly parents choose pre-school educational establishment for these reasons: geographically convenient location of a kindergarten, well-known kindergarten, because older children attended it, teachers with high-quality qualification, friends' recommendations. Mostly these factors have an influence on kindergarten choosing: age and education of parents, mother's social status, child's gender and age, and family budget. It is a limited possibility to choose a kindergarten in Lithuania.

Keywords: preschool children, pre-school educational establishments, criteria, possibilities.

1. ĮVADAS

Tyrimo aktualumas ir problema.

Ikimokyklinis ugdymas ilgą laiką Lietuvoje (iki pat XIX amžiaus vidurio) buvo daugiau empirinė nei mokslinė sritis. Pirmosios vaikų ugdymo institucijos atsirado kaip pagalba dirbantiems tėvams, kurie dėl užimtumo negalėjo sėkmingai ugdyti vaikų namuose. Taigi, ikimokyklinis ugdymas istorinės raidos užuomazgoje susikuria kaip pagalbos šeimai sistema, vėliau perauganti į specializuotas ne tik vaikų priežiūros ar globos, bet ir ugdymo įstaigas, tai yra vaikų darželius (1).

Vaikų darželio, kaip institucijos atsiradimas, yra reikšmingas įvykis ne tik ikimokykliniame ugdyme, bet ir šeimos gyvenime. Šeima pradeda dalintis vaikų priežiūros ir ugdymo funkcijomis su institucijomis, ir mažų vaikų ugdymas „išeina“ iš šeimos ribų. Tuo pačiu ikimokyklinio amžiaus vaikams tai reiškia naujo socialinio statuso įgijimą, nes mažyliai pradeda dalyvauti suaugusiojo projektuojamuose ugdymo ir socializacijos procesuose (1).

Visuotinai pripažinta tiesa, kad vaiko socializacija prasideda šeimoje, kuri yra pirmoji mažylio mokykla. Nuo šeimos visiškai priklauso: fizinė vaiko gerovė (maistas, būstas, drabužiai, sveikatos priežiūra), emocinė gerovė, kurią lemia meilė, parama, nuoseklus ir švelnus aiškinimas, kas yra gerai, o kas blogai, ir taip pat geras vaiko vystymasis, turint galvoje bendravimą, galimybę vaikščioti, bėgioti, laiptuoti, žaisti, dalintis potyriais (2).

Žinomiausias Lietuvoje šeimos psichologas Gediminas Navaitis šeimą išskiria kaip svarbiausią veiksnių, apsprendžiantį vaiko asmenybės tapsmą. Jis pažymi, kad šeimos ryšiai bei tėvų tarpusavio santykiai ir santykiai su vaiku šiam yra pirmasis ir įtaigiausias bendravimo modelis (2).

Vaiko ugdymas prasideda šeimoje, tačiau jis tęsiamas bei papildomas ikimokyklinėje ugdymo įstaigoje, vėliau mokykloje. Šeima ir darželis yra tarsi dvi institucijos, sujungtos vienu ir tuo pačiu ugdymu objektu – vaiku (2).

Šeima ir vaikų darželis – dvi institucijos, besirūpinančios ikimokyklinio amžiaus vaiku. Tačiau šių institucijų poveikis vaikui yra skirtingas. Ikimokyklinėse įstaigose vyksta specialus ugdymas. Šiame procese yra ugdytojas ir ugdytinis. Specialus ugdymas atsižvelgia į visuomeninio gyvenimo keliamus reikalavimus, kad jaunoji karta būtų orientuota į gyvenamąjį laikmetį. Šeimoje dažniausiai vyksta ugdymas plačiąją prasme (socializacija). Tačiau nebus pasiekti ugdymo tikslai, jeigu nebus bendrų tikslų tarp darželio ir šeimos (2).

Šiandien ikimokyklinis ugdymas Europoje (Vidurio ir Rytų) yra kaip savaime suprantama švietimo sistemos grandis, kuri, visų pirma, tobulinama bendrųjų visuomenės švietimo ir žmogaus ugdymo idėjų kontekstuose. Tuo pačiu šios srities moksliniai tyrimai įgavo naujus metodologinius pagrindus. Juose dalyvauja išties mokslininkų grupės, jungiančios tiek švietimo politikus, tiek ir įvairių socialinių–humanitarinių bei gamtos mokslų atstovus (psichologijos, sociologijos, filosofijos, medicinos ir kt.). Ikimokyklinis ugdymas praktikoje yra tobulinamas tiek kaip universali, tiek ir kaip specifinė švietimo sistemos grandis (1).

Šiuo metu Lietuvos higienos normoje HN 75:2016 „Ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo programų vykdymo bendrieji sveikatos saugos reikalavimai“ yra vartojama sąvoka „mokyklos, įstaigos, įmonės, organizacijos, kuriose vykdoma ikimokyklinio ir (ar) priešmokyklinio ugdymo programa“. Šiame darbe įstaigos, vykdančios ikimokyklinio ir (ar) priešmokyklinio ugdymo programą, bus įvardytos kaip ikimokyklinio ugdymo įstaigos ar darželiai (3).

Tyrimo tikslas: nustatyti Vilniaus miesto tėvų ikimokyklinio ugdymo įstaigų pasirinkimo kriterijus ir galimybes.

Siekiant užsibrėžto tikslo, magistro darbe buvo keliami šie **tyrimo uždaviniai:**

1. Nustatyti tėvų apsisprendimo vesti vaiką į ikimokyklinio ugdymo įstaigą priežastis.
2. Nustatyti ikimokyklinio ugdymo įstaigos pasirinkimo kriterijus pagal tėvų lytį, amžių, išsilavinimą, socialinę padėtį, vaiko lytį, jo amžių, šeimos biudžetą.
3. Įvertinti ikimokyklinio ugdymo įstaigos realias pasirinkimo galimybes.
4. Įvertinti ikimokyklinės ugdymo įstaigos teikiamų paslaugų ir tėvų lūkesčių dermę.

2. LITERATŪROS APŽVALGA

2.1. Ikimokyklinių ugdymo įstaigų vaidmuo

Ko dabartinėse sunkiose sąlygose tėvai negali padaryti įgyvendinant svarbiausius vaikų auklėjimo uždavinius, tai žymiai geriau atlieka vaikų darželiai (4).

Vaikų darželių tikslas – sudaryti vaikams tokias sąlygas ir atmosferą, kurios galėtų atstoti šeimą. Bendri žaidimai, įvairiausi rankdarbiai, pasikalbėjimai, dainos – visa tai vaikuose išlavina visuomeninį instinktą, moko solidarumo, bendradarbiavimo, disciplinos. Tai daroma ne varu verčiant, bet kiekvienas vaikas pats pamato, supranta ir nejučiomis įsitraukia. Bendrais žaidimais formuojasi vaiko valia, refleksinių judesių valdymas (4).

Tokioms šeimoms, kurios pačios neįstengia sudaryt gerų sąlygų vaikui auklėti, į pagalbą ateina vaikų darželiai. Ikimokyklinio ugdymo įstaigos stengiasi duoti vaikui tai, ko jam trūksta šeimoje. Jie duoda vaikui pirmiausia medžiaginių patogumų. Juose mažyliai randa šviesų, erdvų kambarį, gauna tinkamą ir higienišką valgį. Taip pat vaikai turi pritaikytų jų amžiui auklėjimo įrankių (žaislų) bei baldų. Darželiuose vaikai susitinka su draugais, su kuriais žaidžia, prie kurių pratinasi taikytis, skaitytis su jų reikalavimais ir valia, mokosi pasiduoti bendrų žaidimų taisyklėms, bendrai tariant, mokosi pasidaryti socialiu žmogumi. Be to, darželiai atleidžia motiną nuo rūpinimosi vaikais, kada ji yra priversta išeiti į darbą. Tokiu būdu ikimokyklinės ugdymo įstaigos yra didelė pagalba tėvams sunkiame auklėjimo darbe (4).

Vaikų darželiuose auklėjamas vaikas išmoksta šių darbų (4):

- Lavina judamuosius organus – išmoksta vikriai vaikščioti, bėgioti, šokinėti, laiptoti. Vaiko judesiai pasidaro ryškūs, tikslūs ir koordinuoti. Jis išmoksta valdyti motorinius savo veiksmus.
- Mažylis išmoksta jautriai ir tiksliai klausyti, žiūrėti, matyti, just; išmoksta skirti spalvas, garsus, kvapą, daiktų formą ir jų paviršių, šilumą ir šaltį ir t.t. – jis gerai išmoksta valdyti savo sensorinę jausmų sritį.
- Kiekvieną matomą daiktą, veiksmą ir daikto padėtį vaikas įpranta vadinti tiksliais vardais ir žodžiais, reikšti savo norus ir įspūdžius. Jis įpranta rišti išorinio pasaulio daiktus su savimi ir juos perduoti žodžiais bei veiksmiais: jis išmoksta kalbėti.
- Priešmokyklinio amžiaus vaikas pratinasi mąstyti, tai yra ne tik įvairius jo aplinkos įspūdžius pajusti, bet ir vieną su kitu lyginti, nustatinėti jų panašumą ir skirtumus, daryti savo samprotavimus apie daiktus, žmones ir įvairius reiškinius.

- Mažylis mokosi reikšti savo įspūdžius, su jais susijusius savo santykius atvaizduodamas įvairiais kūrybiškais būdais: piešiniais, dainomis, pasakojimais.
- Aktingai veikdamas vaikas išmoksta reikšti savo valią, pasiryžimą, ir kartu, pratinasi sulaikyti savo impulsą.
- Priešmokyklinio amžiaus vaikas pasidaro turtingesnis visa eile labai brangių savybių. Pirmąsčiai valingieji veiksmai, pereina į įpročius, kurie nebereikalauja dėmesio ir žymiai sutaupo vaiko jėgas. Dauguma tokių įpročių pasilieka visam gyvenimui. Tokiais įpročiais laikomi šie: švara, mandagumas, punctualumas, tikslumas, teisingumas ir t.t.
- Taip pat vaikas įgyja ir pirmų darbo bei socialinių įgūdžių.

Yra nustatyta, kad vaikas, lankęs kelis metus vaikų darželį, daug geriau išsilavina už to paties amžiaus darželio nelankiusį vaiką. Dažnai pasitaiko, kad darželį lankiusieji vaikai mokykloje savo vienmečius pralenkia keleriais metais (4).

2.2. Tėvų kompetencija ugdant vaikus

Psichologas prof. habil. dr. Rimantas Želvys savo knygoje „Bendravimo psichologija“ išdėstė amerikiečių psichologo Abrahamo Maslovo teoriją, kuri patvirtina, jog šeimoje vaikas patenkina pagrindinius poreikius, kad vėliau galėtų siekti aukštesniųjų. Pirmiausia vaikas patenkina savo fiziologinius poreikius: miego, maitinimosi, kvėpavimo, gėrimo, tinkamos temperatūros palaikymo ir kt. Vargu ar besikankinančiam iš bado, dūstančiam ar šąlančiam rūpės kiti poreikiai. Kai šie poreikiai patenkinti, jis sieks aukštesnės pakopos – saugumo poreikių tenkinimo. Vaikui labai svarbu išvengti pavojaus, jis turi jaustis saugus šeimoje. Į trečią, meilės ir priklausomybės poreikių pakopą, vaikas įkops, tik kai pilnai patenkins savo saugumo poreikius. Čia vaikas nori būti priklausomas kuriai nors žmonių grupei. Meilės jausmas siejamas su priklausomybės poreikiu. Vaikai (beje kaip ir visi) trokšta mylėti ir būti mylimi. Skausmingai mažylis išgyvena vieatvę, tuštumą, tėvų nesantaiką, jo nepripažinimą. Meilė išlaiko šeimos, grupės ir visuomenės vienybę. Kai šie poreikiai (meilės ir priklausomybės) patenkinti, įmanoma siekti aukštesnių – savęs vertinimo ir saviraiškos poreikių. Kitaip tariant, jeigu vaikui nesiseka bendrauti, jeigu jam sunku patenkinti priklausymo grupei poreikį, mylėti ar būti mylimam, jam vargu ar pavyks gerai save vertinti, jis negalės atskleisti visų savo talentų ir sugebėjimų (2,5).

Nors šeima vaikų auklėjimui turi daugiau įtakos, negu ikimokyklinio ugdymo įstaigos, mokyklos ir kiti auklėjimo veiksniai, vis dėlto ne visuomet ji turi tinkamų sąlygų įvykdyti gero auklėjimo reikalavimus (4).

Europoje beveik 1 iš 8 namų ūkių (12 %) auga mažametis vaikas (iki šešerių metų). Ispanijoje, Kipre ir Portugalijoje tokie namų ūkiai sudaro daugiau nei 15 %. Namų ūkiai su mažamečiais vaikais, kuriuos augina tik vienas iš tėvų, vidutiniškai siekia 9 %, o Jungtinėje Karalystėje – 20 %. Beveik 1 iš 6 Europos namų ūkių (17 %) su vaiku iki šešerių metų gyvena ant skurdo ribos. Ši padėtis kelia itin didelį susirūpinimą Lietuvoje, Estijoje, Italijoje, Liuksemburge, Lenkijoje, Portugalijoje ir Jungtinėje Karalystėje, kur tokių namų ūkių yra daugiau negu 20 %. 2012 metų duomenimis, Lietuvoje, auginančių 0 – 5 metų amžiaus vaikus, buvo 25,5 % šeimų, gyvenančių ant skurdo ribos ar socialinės atskirties rizikoje, 12,4 % bedarbių šeimų, bei 16,9 % vienišų tėvų (6,7).

Dėl kultūrinių ir religinių įsitikinimų tėvams iš nedideles pajamas turinčių bendruomenių ir etninių bei socialinių ar kalbinių mažumų gali atrodyti, kad vaiką verčiau ugdyti namie, kai jį prižiūri motina. Be to, jie gali laikytis nuomonės, kad ikimokyklinio amžiaus vaikai yra per maži, kad galėtų dalyvauti ugdymo programoje. Nors šiems tėvams labai svarbus yra sėkmingas jų vaikų mokymasis mokykloje, jie gali nesuvokti ryšio tarp šio siekiamo tikslo ir naudojimosi ikimokyklinio ugdymo įstaigų paslaugomis. Tačiau tyrimai rodo, kad vaikų ugdymo namuose programos yra mažiau veiksmingos nei atitinkamos institucinio ugdymo programos. Tėvai, kaip pagrindiniai intervencijos į savo vaikų ugdymą veiksniai, retai kada turi pakankamai kvalifikacijos, kad gebėtų vykdyti tokias programas. Pavyzdžiui, jie gali būti beraščiai arba namie kalbėti kita nei ugdymo įstaigoje vartojama kalba. Nepalanki optimaliam mokymuisi gali būti ir bendra padėtis namuose (6).

Neturtingų tėvų namuose galbūt trūksta vaikui erdvės. Jis neturi tinkamo maisto. Šeimos nariai užimti kasdieninės duonos rūpesčiu. Tėvai dažnai pareina namo pavargę, trokšdami ramybės ir poilsio. Visa, kas tam kliudo, nors tai būtų ir mylimiausias vaikas, iššaukia tik susierzinimą: vaiko žaidimas jiems per triukšmingas ir todėl vaikai suvaržyti, ikimokyklinukų paklausimai, kad ir labai vietoje ir sąmoningi, tėvams rodo per daug varginantys, net įžūlūs. Dažnai tėvai būna auklėjimo darbui visai nepasiruošę ir, kitais reikalais užimti, savo vaikams nepašvenčia pakankamai laiko. Ir auga tada vaikas apleistas ir paliktas blogiausiai aplinkai (4).

Yra manoma, kad, ką vaikai įgyja šeimoje, darželis tik papildo, sustiprina. Tačiau iš praktikos pastebėta, kad kai kurie vaikai ateina į darželį nevalgę, neturintys

šiltų rūbų, nemiegoję. Tokie ikimokyklinukai nepasitiki suaugusiais, draugais. Prisimenant Maslovo teoriją, šie vaikai siekia žemiausių, bet jiems svarbiausių fiziologinių poreikių. Darželis rūpinasi įgyvendinti svarbiausius poreikius, kad vaikas galėtų siekti aukštesnių. Auklėtojos rūpinasi, kad vaikas gautų tinkamą maitinimą, kuria grupėje saugią aplinką, siekia, kad visi vaikai būtų mylimi ir patys mylėtų. Jeigu vaikas nesijaučia šeimoje priklausomas, auklėtojos kuria tokias sąlygas, kad vaikas jaustųsi saugus grupėje. Šiuo atveju, auklėtojos atlieka ir šeimos funkcijas (2).

Taigi tėvams, kurie patys negalint įgyvendinti taip svarbių minėtų auklėjimo uždavinių, atsiranda būtinybė steigti specialias ikimokyklinio ugdymo įstaigas (4).

2.3. Vaikų dalyvavimas ikimokyklinio ugdymo programose

Vaikų ir paauglių psichiatras Roesneris teigia, kad tėvų įtaka vaiko augimui yra didžiausia ir svarbiausia, tačiau tai nereiškia, kad jie su mažyliu iki mokyklos turi praleisti 24 valandas per parą. „Šiandien dienos priežiūros centrai yra modernus didelių šeimų ir kaimo gyvenimo pakaitalas“, – sakė Roesneris. Pasak jo, šiuolaikinės vaikų priežiūros įstaigos yra naujoviškas pakaitalas to, ką vaikai turėjo prieš šimtą metų – gausią šeimą su būriu brolių ir seserų ar kaimo bendruomenę, kurioje draugiškai augo ir „ugdėsi“ vaikai (8,9).

Vaikų dalyvavimas geros kokybės ikimokyklinio ugdymo programose vaidina labai svarbų vaidmenį jiems integruojantis į mokyklos, o vėliau – į visuomenės ir darbo kolektyvo gyvenimą. Ankstyvasis vaikų ugdymas gali nuo ankstyvosios vaiko raidos pakopos išlyginti vaikų iš socialinę atskirtį patiriančių ar socialinės rizikos šeimų galimą vystymosi atsilikimą. Todėl šiame ugdymo lygmenyje dalyvavimas ugdymo programose yra nepaprastai svarbus kovojant su nelygybe (6).

Naujausių mokslinių tyrimų duomenys rodo, kad šalims, siekiančioms pažangos, labai svarbu sudaryti galimybes visiems vaikams ir jų šeimoms naudotis kokybiškomis ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo paslaugomis. Ankstyvoji vaikystė yra tinkamiausias laikas paveikti vaiko raidą ir šalinti sunkumus švietimo priemonėmis, nes nešalinami iki penkerių metų jie paprastai vis labiau ryškėja. Todėl jau nuo 1992 metų ankstyvasis institucinis vaikų ugdymas Europoje yra laikomas vienu iš prioritetu (10).

Įvertinus ankstyvojo amžiaus svarbą, Strategijoje „Europa 2020“ pažymima, kad Europos Sąjungos šalys sieks, jog iki 2020 metų ne mažiau kaip 95 % vaikų nuo

ketverių metų iki privalomo mokymosi mokykloje pradžios dalyvautų instituciniame ikimokykliniame arba priešmokykliniame ugdyme (Lietuvos Valstybinėje švietimo 2013 – 2022 metų strategijoje numatyta, kad 2022 metais 95 % vaikų lankys ikimokyklinio ir (arba) priešmokyklinio ugdymo grupes) (10).

Iki šiol Lietuvoje, kaip ir didžiojoje dalyje Europos Sąjungos šalių, didesnis dėmesys buvo skiriamas ikimokyklinio ugdymo prieinamumui gerinti. 2002 metais Barselonos Europos Vadovų Tarybos susitikime valstybės narės sutarė siekti, kad per aštuonerius metus, tai yra iki 2010 metų, ikimokykliniame ugdyme dalyvautų 33 % vaikų nuo gimimo iki trejų metų ir 90 % nuo trejų metų iki privalomo mokyklos lankymo pradžios. 2009 metais įvertinus valstybių pasiekimus pripažinta, kad gerindamos prieinamumą valstybės padarė didelę pažangą, tačiau tik 10 valstybių pasiekė Barselonoje numatytus rodiklius. Buvo išskirta Danija, kur jau 2009 metais ikimokykliniame ugdyme dalyvavo net 74 % trimečių. Lietuvoje, kaip ir Bulgarijoje, Čekijoje, Vengrijoje, Maltoje, Lenkijoje, Rumunijoje ir Slovakijoje, tik apie 10 % vaikų nuo gimimo iki trejų metų dalyvavo ikimokykliniame ugdyme. Tai didžia dalimi priklausė nuo gana ilgų motinystės / tėvystės atostogų šiose šalyse (11).

2012 metų OECD PISA tyrimų duomenimis, 74 % 15-mečių respondentų teigė, jog jie darželį lankė ilgiau nei vienerius metus. Labai geri rezultatai, kurie panašūs išliko beveik dešimtmetį, yra Belgijoje (95 %), Prancūzijoje (96 %), Vengrijoje (96,9 %), Islandijoje (96,7 %), Japonijoje (98 %) ir Olandijoje (95,6 %). Šiose šalyse apie 95% mokinių lankė darželius ilgiau nei metus. Ikimokyklinis ugdymas Turkijoje yra retas, nes darželius lankė mažiau nei 30 % respondentų, o ilgiau nei metus – 8,6 %. Tuo tarpu Airijoje (42,8 %), Lenkijoje (51, %), Albanijoje (52,8 %), Kroatijoje (50,8 %), Lietuvoje (56,3 %) ir Serbijoje (50 %) apie pusę tiriamųjų lankė ikimokyklinio ugdymo įstaigas (12,13).

2009 metais buvo susitarta, kad iki 2020 metų ikimokyklinio ugdymo paslaugos bus užtikrintos 95 % vaikų nuo ketverių metų iki privalomo mokymosi mokykloje pradžios. Atspirties tašku imti keturmečiai todėl, kad tai anksčiausias amžius Europoje, kai pradedamas teikti privalomas mokymas mokykloje – Kipre nuo 4 metų; Vengrijoje, Olandijoje, Jungtinėje Karalystėje, Graikijoje ir kt. – nuo 5 metų; Italijoje, Čekijoje, Portugalijoje ir kt. – nuo 6 metų; Rumunijoje, Estijoje, Lietuvoje, Skandinavijos šalyse – nuo 7 metų (11).

2013 metų Eurostato duomenimis, 95 % keturmečių Danijoje, Belgijoje, Vokietijoje, Airijoje, Ispanijoje, Prancūzijoje, Olandijoje, Liuksemburge, Jungtinėje Karalystėje, Islandijoje ir Norvegijoje jau dalyvavo instituciniame ikimokykliniame

ugdyme. Tačiau kai kuriose šalyse keturmečių, dalyvaujančių ikimokykliniame ir priešmokykliniame ugdyme, vidurkis dar buvo gana mažas. Lietuva išskirta kaip viena iš šalių, kurioje per aštuonerius metus (nuo 2000 iki 2008 metų) vaikų, dalyvaujančių ankstyvojo ugdymo programose, išaugo net 28,3 %, tačiau 2012 metų duomenimis, Lietuvoje tik 84,5 % vaikų nuo ketverių iki šešerių metų dalyvavo instituciniame ugdyme. Tai reiškia, kad iki 2020 metų norint pasiekti strateginį „ET 2020“ tikslą, kad 95 % keturmečių turėtų galimybes dalyvauti instituciniame ugdyme, kai kurioms šalims (Lietuvai taip pat) reikia dėti dar daugiau pastangų (11).

2.4. Ikimokyklinių ugdymo įstaigų lankomumo didinimas

Labai svarbus aspektas yra amžius, nuo kurio suteikiama teisė gauti vietą darželyje. Šalys, garantuojančios vietą vaikui nuo pusės iki pusantrų metų, suteikia subsidijuojamą vietą, tai yra ugdymo kaina atitinka šeimų pajamas. Pavyzdžiui, Danijoje tėvai moka daugiausia 25 % visos kainos. Vietos garantija nuo labai ankstyvo amžiaus suteikiama Latvijoje (nuo 2015 metų), Estijoje, Slovėnijoje ir Vokietijoje, tačiau šiose šalyse pasiūla vis dar neatitinka paklausos. Šią problemą stengiamasi spręsti apmokant privataus darželio arba privačios auklės teikiamas paslaugas ir pan. Dauguma šalių vaikams iki dviejų metų suteikia tik vietą, o nuo trijų metų – ir vietos garantiją, ir nemokamą ugdymą. Pavyzdžiui, Belgijoje nemokamas ugdymas suteikiamas nuo trejų metų ir 99 % vaikų gauna vietas. Kitur ankstyvasis ugdymas garantuojamas tik priešmokykliniais metais ir yra privalomas (14).

Lietuvoje, Rumunijoje bei Bosnijoje ir Hercegovinoje ugdymas yra nemokamas nuo pat gimimo, t.y. tėvai moka tik už maistą. Tačiau nėra vietos garantijos ir dėl to atsiranda didelis pasiūlos ir paklausos neatitikimas. Lietuvoje ikimokyklinis ugdymas nuo pat pradžių yra nemokamas visą darbo dieną. Kitose šalyse nemokama yra pusė dienos ar net mažiau, pavyzdžiui, Anglijoje – apie 15 – 17 valandų per savaitę, nes teigiama, jog nemokamas turi būti ugdymas, o ne priežiūra. Skandinavijos šalyse ikimokyklinio ugdymo laikotarpiu suteikiama tik vietos garantija (14).

Apžvelgus visus duomenis matyti, kad didžiausias ikimokyklinių įstaigų lankomumas yra tose šalyse, kuriose suteikiama vietos garantija. Tai yra viena pagrindinių priežasčių, kodėl Lietuvoje lankomumas iki trejų metų yra gana žemas. Be to, tėvai bijo leisti į darželį mažus vaikus dėl labai didelio leistinų ugdytinių

skaičiaus – dviejų metų grupėje vienam darbuotojui tenka 15 vaikų (tikrai Kipre yra 16, visur kitur dažniausiai apie 7 – 8). Lietuvos ketverių metų grupės jau panašesnės į kitų šalių – 20 vaikų vienam darbuotojui (14).

Žvelgiant į Lietuvą Europos kontekste, akivaizdu, kad mums reikia gerinti ugdymo prieinamumą. Nors ankstyvasis ugdymas yra nemokamas, tačiau sunku gauti vietą, ypač patiems mažiausiems. Didinant vietų skaičių, reikėtų pagalvoti apie reglamentuojamas, subsidijuojamas aukles, apie privalomą priešmokyklinį ugdymą ir vietos garantiją, skiriant daugiau padėjėjų etatų ir pan. (14).

Šiuo metu daugelis Europos šalių analizuoja ir pertvarko savo ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo sistemas – peržiūri infrastruktūrą, analizuoja ikimokyklinio ugdymo paslaugų teikimo pasiūlos ir paklausos santykį, diskutuoja dėl laiko, kada turėtų būti pradėtas teikti privalomas ugdymas, peržiūri turimus išteklius. Šalys, siekdamos užtikrinti lygias galimybes visiems vaikams ir jų šeimoms dalyvauti ikimokykliniame ir priešmokykliniame ugdyme, permąsto nacionalinę ankstyvojo vaikų ugdymo politiką (10,11,15,16):

- Ankstina privalomojo mokymosi mokykloje pradžia. Pavyzdžiui, nuo 2015 m. rugsėjo 1 d. Lenkijoje vieneriais metais paankstinta privalomo mokymosi mokykloje pradžia, tai yra mokyklą vaikai pradės lankyti nuo šešerių metų (vietoj septynerių metų). 2014 metais Lenkijoje įteisintas ir visuotinis keturmečių ugdymas, o nuo 2017 metų bus įteisintas ir visuotinis trimečių ugdymas.
- Įteisina privalomą ikimokyklinį ir priešmokyklinį ugdymą. Pavyzdžiui, nuo 2015 m. rugsėjo 1 d. Vengrijoje privalomas ikimokyklinis ugdymas įteisintas visiems vaikams nuo trejų metų (iki šiol buvo nuo penkerių metų). Kai kuriose Šveicarijos kantonuose privalomas institucinis ugdymas vaikams nuo ketverių metų. Suomijoje nuo 2015 metų įteisintas privalomas priešmokyklinis ugdymas nuo šešerių metų. Taip pat ir Lietuvoje nuo 2016 m. rugsėjo 1 d. įvedamas privalomas priešmokyklinis ugdymas visiems vaikams, kuriems tais kalendoriniais metais sueina šešeri metai.
- Peržiūri paslaugų finansavimo galimybes, valdymą. Pavyzdžiui, kai kuriose šalyse vaikams nuo gimimo iki trejų metų teikiamos tik priežiūros paslaugos ir jos priklauso sveikatos ar socialinių paslaugų ministerijoms, o nuo trejų metų iki mokyklos lankymo pradžios (5, 6 ar 7 metų) – švietimo ministerijoms ir vykdomas vaikų ugdymas). Suprasdamos kokybiško ugdymo nuo pat gimimo svarbą, šalys (pavyzdžiui, Suomija) persvarsto ankstyvojo ugdymo politiką ir vaikų nuo gimimo iki privalomo mokymosi mokykloje pradžios ugdymą priskiria vienai ministerijai –

švietimo ministerijai. Siekiama, kad ikimokyklinio ir (arba) priešmokyklinio ugdymo paslaugos būtų įperkamos visoms šeimoms, tai yra paslaugų kaina netaptų kliūtimi šeimai jomis naudotis.

Yra vykdomos ir kitokios ankstyvojo vaikų ugdymo reformos Europos šalyse. Pavyzdžiui, Lenkijoje nuo 2015 metų įteisintas privalomas užsienio kalbos mokymasis nuo penkerių metų, nuo 2017 metų – užsienio kalbos mokymasis nuo trejų metų. Danijoje 2015 – 2018 metais numatyta iš valstybės biudžeto savivaldybėms skirti 24 mln. eurų dėl didesnio personalo skaičiaus įdarbinimo vaikų darželiuose. Anglijoje nuo 2017 metų visiems trejų – ketverių metų vaikams, kurių tėvai dirba, suteikiama teisė 30 valandų per savaitę nemokamai lankyti darželį (16).

2.5. Įvairaus amžiaus vaikų integravimas

Pedagogai nemažai diskutuoja apie vaikų darželio grupes. Europoje esama skirtingų požiūrių, pavyzdžiui, raidos psichologijos ir mokomosios pedagogikos knygoose rekomenduojamas vaikų skirstymas pagal amžių. Tačiau retai kada tokiose diskusijose atsižvelgiama į pačių vaikų argumentus, į tai, kas, vaikų manymu, geriausiai tinka jų raidai (17).

Europoje aiškiai išsiskiria du ankstyvojo vaikų ugdymo paslaugų organizavimo modeliai. Pagal pirmąjį modelį paslaugos vaikams teikiamos vientiso ugdymo ciklo įstaigose, kuriose kartu ugdomi visi priešmokyklinio amžiaus vaikai. Vientiso ugdymo modelis vyrauja Šiaurės Europos šalyse (išskyrus Daniją), Latvijoje ir Slovėnijoje. Pagal antrąjį modelį, kuris Europoje paplitęs plačiausiai, ankstyvojo vaikų ugdymo teikiamos paslaugos skirstomos pagal vaikų amžiaus grupes (paprastai išskiriamos vaikų grupės nuo gimimo iki 3 metų ir nuo 3 iki 6 metų). Yra keletas šalių, kuriose greta vienas kito gyvuoja abu modeliai (Danija, Graikija, Ispanija, Kipras ir Lietuva) (6).

Daugelyje šalių, ypač Pietų ir Rytų Europoje, įprasta skirstyti vaikus pagal amžių, tai yra sudaryti vieno amžiaus vaikų grupes, pavyzdžiui, trimečių, keturmečių ir pan. Remiamasi tuo, kad to paties amžiaus vaikai yra pasiekę tą pačią raidos stadiją, todėl jie geriausiai auga kartu. Darželio ugdomasis darbas planuojamas pagal mokslininkų rekomendacijas vienai ar kitai amžiaus grupei. Tokiose grupėse visas pedagoginis darbas, iniciatyva atsiduria suaugusiųjų rankose. Suaugusieji

planuoja, o vaikai klauso ir daro, kas pasakyta. Vaikai mokosi prisitaikyti, paklausti, prisiderinti prie grupės (17).

Vaikų darželiuose su vieno amžiaus grupėmis mažiau žaidžiama. Vaikai rečiau išdrįsta imtis iniciatyvos, o jų savarankiški veiksmai dažnai laikomi pedagoginio plano pažeidimu. Nesubrendęs arba asocialus, agresyvus vaikas trukdo darbą, tad auklėtojams tenka kovoti, slopinti, drausminti, bausti ar kitaip šalinti šias negeroves. Ilgainiui vaikai įpranta susitaikyti, pamažu pamiršta, kad galima paisyti savo pačių norų, sugebėjimų, energijos ar smalsumo. Neleidžiant vaikui pasireikšti, jo asmenybė silpnėja, kartais net esama grėsmės jai visai apmirti, tada vaikai prisitaiko ir darosi pasyvūs (17).

Laikantis nuomonės, kad žaidimas (neformalus mokymasis) ir įprastinis bendravimas labiausiai tinka vaikų raidai, geriausia remtis skirtingo amžiaus vaikų integravimo metodu. Integruoti vaikus pagal amžių, reiškia sudaryti įvairaus amžiaus vaikų grupes, lankomas vaikų nuo, pavyzdžiui, trejų iki septynerių metų, kuriuose šie įvairaus amžiaus vaikai galėtų užsiimti bendra veikla. Skirtingo amžiaus vaikų grupės labai palankiai vertinamos Skandinavijoje, o ypač Danijoje (17).

Tyrimai rodo, kad darželiuose su skirtingo amžiaus grupėmis vaikai: daugiau žaidžia, yra iniciatyvūs, priima savarankiškus sprendimus, gali labiau pasireikšti, yra nesusikaustę ir spontaniškesni, daugiau paiso savo poreikių bei norų, užmezga tvirtesnius savitarpio santykius, daugiau bendrauja su grupe, patys parenka laiką ir erdvę savo veiklai, išmoksta įvairesnių vaidmenų, mokosi savitvardos, pasirenka žaidimo draugus ne pagal amžių, o pagal brandą (17).

Skirtingo amžiaus vaikų integravimas tikrai praturtina ir pajvairina vaikų bei auklėtojų kasdienybę. O kai vaikas ilgai lanko tą patį darželį, jis saugiau jaučiasi bei noriau įsitraukia į bendrą darbą ir mažylio tėvai (17).

2.6. Ikimokyklinio ugdymo efektyvumo tyrimai

Ekonominio bendradarbiavimo plėtros organizacijos ilgalaikių tyrimų (EBPO) (2008) duomenys rodo, kad kokybiškas ikimokyklinis/priešmokyklinis ugdymas daro teigiamą poveikį visų vaikų, ypač augančių socialinės rizikos ir socialinės atskirties sąlygomis, tolesnei socialinei ir emocinei raidai, padeda mažinti skurdą, spręsti daugelį socialinių problemų, gerinti mokinių pasiekimus mokykloje, turi įtakos visam tolesniam mokymuisi ir gyvenimui, tai yra atlieka atskirties prevencijos funkciją (18).

Šveicarų psichologo Žano Piaže, JAV psichologo Bendžamino Blūmo ir kitų mokslininkų teiginiai apie pirmųjų kelių gyvenimo metų reikšmę individo psichiniam vystymuisi išlieka svarbūs ir šiandien. Megan Makeland teigia, kad aukštos kokybės ikimokyklinis ugdymas, jei jis teikiamas plačiu mastu ir pakankamomis „dozėmis“, skatina mokyklinių kalbinių, raštingumo, matematikos ir gamtos mokslų įgūdžių susidarymą ir padeda lavinti su mokymusi siejamus vaikų socialinius-emocinius įgūdžius, ypač savireguliacijos ir socialinės kompetencijos srityse (19,20).

Ankstyvasis ugdymas suteikia galimybes anksti nustatyti galimus vaiko mokymosi sunkumus ir šias problemas pradėti spręsti kiek galima anksčiau, nes įrodyta, kad jeigu iki penkerių metų problemos nėra šalinamos, jos turi tendenciją dar labiau ryškėti. Tarptautiniai mokinių pasiekimų tyrimai (PISA ir PIRLS) rodo, kad vaikų, kurie bent vienerius metus dalyvavo ikimokyklinio ugdymo programose, pasiekimai yra net 36 balais geresni nei tų, kurie šiose programose nedalyvavo, o tęstinių (longitudinių) tyrimų rezultatai rodo, kad padėjus tinkamus pagrindus ankstyvoje vaikystėje, tuo ypatingu laikotarpiu kai formuojasi vaiko asmenybė, didėja tikimybė, kad asmuo mokysis visą gyvenimą (11).

Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacija (Organisation For Economic Co-operation and Development (OECD)) vykdo tarptautinį penkiolikmečių tyrimą (Programme For International Student Assessment (PISA)), kuris padeda įvertinti bebaigiančių privalomąjį ugdymą mokinių sukauptas žinias ir išvystytus gebėjimus, reikalingus visaverčiam dalyvavimui visuomenės gyvenime (21).

Tyrimas PISA yra vykdomas kas trejus metus (2000, 2003, 2006, 2009, 2012 metais). Lietuva OECD PISA tyrime dalyvauja nuo 2006 metų. Kiekvieno tyrimo metu vienos ugdymo srities (skaitymo gebėjimo, matematinio ar gamtamokslinio raštingumo) mokinių pasiekimai tyrinėjami išsamiau, o kitų dviejų – stebimos tik bendros pasiekimų tendencijos (21).

2009 metų OECD PISA tyrimas nustatė, kokia yra socioekonominių veiksnių sąsaja su skaitymo gebėjimų rezultatais. Jei skaičiuojama neatsižvelgiant į socioekonominės aplinkos įtaką, tai visose šalyse nelankiusių vaikų darželio mokinių pasiekimai pasirodo esantys žemesni. Kai kuriose šalyse šis skirtumas yra labai didelis, pavyzdžiui, Izraelyje – 122 taškai, Prancūzijoje – 108 taškai ir Belgijoje – 105 taškai. Įvertinus socioekonominės aplinkos įtaką, rezultatų skirtumas tarp darželį lankiusių ir nelankiusių vaikų visose šalyse sumažėja, o Estijoje jo visai nelieka (22).

Lietuvoje šis skirtumas nėra labai didelis (17 taškų), o neatsižvelgus į socioekonominės aplinkos įtaką skirtumas siekia 31 tašką (22).

2012 metais buvo atliktas penktasis OECD PISA tarptautinis 15-mečių tyrimas. Nustatyta, jog visose šalyse, išskyrus Estiją, Latviją ir Albaniją, mokiniai, kurie lankė darželį ilgiau nei vienerius metus, pademonstravo statistiškai reikšmingai aukštesnius matematinio raštingumo rezultatus nei mokiniai, kurie jo nelankė. OECD šalyse šis skirtumas siekia vidutiniškai 54 taškus, o Šanchajuje (Kinija), Slovakijoje, Izraelyje ir Prancūzijoje – net 100 taškų. Pastarosiose dviejose šalyse tik 2 % mokinių nelankė darželio ir daugiau negu 80 % lankė jį ilgiau nei metus (21).

Lietuvoje nelankusių darželio 15-mečių yra net 31 %, o rezultatų skirtumas tarp lankusių darželį ilgiau negu metus ir jo nelankusių yra net 36 taškai (21).

1997 – 2014 metais Londono universitetas Jungtinėje Karalystėje atliko didžiausią ir Europoje ilgiausiai trukusį mokslinį tyrimą „Veiksmingas ikimokyklinis, pradinis ir vidurinis ugdymas“ („Effective Pre-school, Primary and Secondary Education Project“). Tyrėjai stebėjo, kokią pridėtinę vertę vaiko raidai, jo vėlesniems mokymosi pasiekimams ir gyvenimui teikia kokybiškas ankstyvasis ugdymas. Mokslininkai stebėjo vaikus nuo trijų metų (nuo tada, kai jie pradeda lankyti vaikų darželį) iki jų privalomo mokymosi mokykloje pabaigos. Tyrimo metu buvo nustatyta, kad ikimokyklinių ugdymo įstaigų lankymo trukmė turėjo įtakos raštingumo, skaitymo ir kalbėjimo įgūdžiams. Nustatyta, kad ikimokyklinis ugdymas labai lemia penkiamečių pasiekimus. Taip pat pastebimas teigiamas poveikis matematikos, gimtosios kalbos pasiekimams, savireguliacijai, socialiniam elgesiui, didėja galimybės įstoti į aukštąją mokyklą (10,14,23).

JAV atliekama nemažai vaikų ankstyvojo ugdymosi tyrimų. Vienas iš žymiausių yra Šiaurės Karolinos universiteto Vaiko vystymosi instituto tyrimas „The Abecedarian Study“. Šis tyrimas, pradėtas 1972 metais, kitus pranoko tuo, kad tiriamieji vaikai pradėjo lankyti vaikų priežiūros įstaigą ankstyvoje kūdikystėje. Tyrimas apėmė 111 vaikų iš skurdžių šeimų. Atsitiktinės atrankos būdu buvo atrinkti 57 kūdikiai, kurie lankė aukštos kokybės priežiūros įstaigą, o 54 kontrolinės grupės vaikais nebuvo specialiai rūpinamasi. Vaikai pradėti testuoti 18 mėnesių amžiaus, ir visą laiką eksperimentinės grupės vaikų psichinis vystymasis buvo geresnis, mokykloje – geresni skaitymo ir matematikos pasiekimai. Kai tiriamiems suėjo 21 metai, paaiškėjo, kad 35 % eksperimentinės grupės dalyvių baigė arba dar mokėsi keturmečiuose koledžuose, o kontrolinės grupės – tik 20 %. Eksperimentinės grupės dalyviai susilaukė pirmojo vaiko vidutiniškai dviem metais vėliau nei kontrolinės grupės. 15 % eksperimentinės grupės aukštesni rezultatai darbo srityje.

Eksperimentinės grupės dalyvių motinos pasiekė aukštesnį išsilavinimą ir aukštesnę padėtį darbo vietose nei kontrolinės grupės vaikų motinos (24,25).

Dar vieną labai įdomų longitudinalinį tyrimą atliko kita JAV mokslininkų grupė Mičigano valstijoje. Tyrimas prasidėjo 1962 metais, buvo atrinkti 123 trejų–ketverių metų vaikai iš didelės socialinės rizikos šeimų: 58 vaikams buvo suteikta galimybė lankyti vaikų darželį, o 65 vaikai nelankė. Šios grupės buvo tiriamos kasmet nuo 3 iki 11 metų. Taip pat kai jiems suėjo 14, 15, 19, 27 ir 40 metų. Visuose etapuose pavyko ištirti 95 % dalyvių. Lankiusieji vaikų darželius pasiekė aukštesnį išsilavinimą, padarė geresnę darbo karjerą ir mažiau nusikalto, palyginus su nelankiusiais. 20 % daugiau eksperimentinės grupės dalyvių baigė vidurinę mokyklą, o ypač ryškus skirtumas tarp moterų: 84 % eksperimentinės ir 32 % kontrolinės grupės dalyvių; darbą turėjo 76 % eksperimentinės ir 62 % kontrolinės grupės dalyvių; eksperimentinės grupės dalyvių atlyginimai viršijo kontrolinės vidutiniškai 5000 JAV dolerių per metus; penkis ir daugiau kartų buvo suimti 36 % eksperimentinės ir 55 % kontrolinės grupės dalyvių (26,27).

Albertas Osbornas ir Žaneta Milbank nustatė, jog visų socialinių sluoksnių Jungtinės Karalystės vaikai, lankę ikimokyklines įstaigas, turėjo geresnius pažinimo gebėjimus, geriau mokėsi ir elgėsi, nei tik namuose ugdytieji. Deja, nustatyta, jog labiausiai ikimokyklinio ugdymo kompensacinės pagalbos reikalingiems vaikams jos gavimo galimybės yra pačios prasčiausios (vietinės auklių mokyklos su perpildytomis grupėmis ir menka materialine baze). Panašūs rezultatai gauti ir Kanadoje (19).

Daugelis tyrėjų akcentuoja, kaip svarbu yra į ikimokyklinio ugdymo teigiamo ilgalaikio poveikio išsaugojimo procesą įtraukti tėvus. Deja, kasdienėje praktikoje to dažnai stinga. Daugumoje šalių bendradarbiavimas su šeimomis dažniausiai apsiriboja vien informacija ir patarimais. Tokia yra, pavyzdžiui, susitikimų su tėvais paskirtis, nes jie retai įtraukiami į aktyvią mažamečių vaikų priežiūrą ir ugdymą (6).

Ikimokyklinio ugdymo įtaką vaiko artimiesiems tyrę mokslininkai nustatė, jog lankiusio ikimokyklinę įstaigą vaiko jaunesni broliai ir seserys turi aukštesnį IQ koeficientą nei nelankiusių, nes tėvai dalyvavo vyresnių vaikų ugdomojoje veikloje, todėl prisimena ir taiko išmokus dalykus ir reikalavimus jaunesniems vaikams (19).

Pastaruoju metu daugelyje vietų vykdomos naujos iniciatyvos (mezgami ryšiai, tėvai tiesiogiai įtraukiami į tam tikrą veiklą, teikiama parama ir skatinamas bendradarbiavimas), kas rodo, kad ko gero didėja sąmoningumas ir situacija palaipsniui keičiasi (6).

Prancūzijoje atlikti 16 000 vaikų tyrimai rodo, jog ko daugiau metų praleista ikimokyklinėje įstaigoje, to mažiau pirmosios klasės kartojimo atvejų. Paskaičiuota, jog kiekvieni ikimokyklinės įstaigos lankymo metai sumažina antramečių skaičių maždaug 4 %, ypač didelis skirtumas tarp nors vienerius metus lankusių ikimokyklinę įstaigą ir išvis jos nelankusių antramečių pirmokų skaičiaus (18,3 %, 30,5 %). Tai validu visose socialinėse-ekonominėse grupėse, tačiau geriausi rezultatai gauti tiriant vaikus iš nepalankios aplinkos, kurių būna daugiausia tarp kartojančių kursą vaikų (19).

Drezdeno (Vokietija) universitetinės klinikos Vaikų ir paauglių psichiatrijos skyriaus vadovas profesorius Veitas Roesneris teigia, kad ankstyvas vaiko ikimokyklinės ugdymo įstaigos lankymas jokios psichologinės žalos jam nedaro. Naujaisiam žurnalo „Stern“ 2015 metų liepos mėnesio numeryje profesorius tvirtina, kad jei vaikas lopšelj-darželį pradeda lankyti iki dvejų metų, tai turi teigiamos įtakos jo psichinei sveikatai. Specialistas tokią išvadą padarė remdamasis savo tyrimo rezultatais. Jo metu buvo tirta 4 000 priešmokyklinio amžiaus vaikų iš pietryčių Vokietijos miesto – Drezdeno. Kuo anksčiau vaikai buvo pradėję lankyti vaikų priežiūros įstaigas, tuo buvo mažesnė psichologinių problemų rizika. Tuo tarpu jei mažyliai vaikų darželį pradėjo lankyti tik trejų ar ketverių metų, rizika turėti elgesio sutrikimų (hiperaktyvumą ir kt.) bei psichikos problemų išauga dvigubai. Tokius rezultatus tyrėjai gavo skirtingų socialinių statusų grupėse: ir nepilnose šeimose, ir socialinės rizikos šeimose, ir šeimose, kur tėvai turi aukštąjį išsilavinimą. Kitaip tariant, socialinė šeimos padėtis tam įtakos neturėjo (8,9).

Taip pat Jungtinėje Karalystėje visi septynmečiai laiko nacionalinį testą, skirtą skaitymo gebėjimams įvertinti. Buvo išsiaiškinta, kad turtingų šeimų vaikai, kurie lankė darželį, atėję į mokyklą jau mokėjo skaityti, o nelankiusieji skaityti išmoko taip pat gana sėkmingai. Tačiau neturtingų, nekvalifikuotų tėvų vaikai, kurie nelankė ankstyvojo ugdymo įstaigų, nacionalinio testo dažniausiai neišlaikydavo (14).

Jungtinėje Karalystėje ugdymas privalomas iki 16 metų. Visi 16-mečiai laiko nacionalinį egzaminą, norėdami gauti mokyklos baigimo pažymėjimą. Tyrimo metu buvo įverti baigiamojo egzamino rezultatai ir skirtingi veiksniai, kurių struktūra tokia pati, kaip ir anksčiau: lytis, etninė priklausomybė, tėvų kvalifikacija ir t.t. Paaiškėjo, kad ankstyvojo ugdymo įstaigos lankymas turi netgi daugiau įtakos nei šeimos pajamos ir socialinis, ekonominis statusas. Tolesnis tyrimas parodė, kad kokybiškas ikimokyklinis ugdymas tris kartus padidina ir tolesnio lavinimosi tikimybę (14).

Įvairiose šalyse atlikti tyrimai rodo, jog lankiusieji ikimokyklinės įstaigas rečiau nusikalsta paauglystės ir kitais amžiaus tarpsniais, sėkmingiau įsidarbina, yra labiau patenkinti savo karjera ir turi geresnes pajamas negu tik šeimose ugdyti vaikai. 33 000 danų tyrimai parodė koreliaciją tarp ikimokyklinių įstaigų lankymo, intelekto ir išsilavinimo lygių (nepriklausomai nuo socialinės–ekonominės šeimos padėties) (19).

Jungtinėje Karalystėje atliktas tyrimas „Veiksmingas ikimokyklinis, pradinis ir vidurinis ugdymas“ nustatė, kad 11-mečiai, lankę kokybišką ankstyvojo ugdymo įstaigą, ne tik mokėsi geriau, bet ir jų savitvarkos gebėjimai buvo geresni, o tai taip pat prisideda prie akademinės pažangos: jeigu vaiko savitvarkos įgūdžiai yra neblogi, jis yra nepriklausomas, atkaklus, pasitikintis savimi ir prisiimantis atsakomybę. Šios savybės jam padeda gerai mokytis (14).

JAV atlikto tyrimo „The High / Scope Perry“ duomenimis galima pasakyti, kokia buvo rizikos sąlygomis gyvenusių vaikų gyvenimo kokybė sulaukus 27 metų, atsižvelgiant į tai: ar jie lankė ikimokyklinę įstaigą, ar ne. Taigi vaikystėje lankusių darželį respondentų: geresnis pasiekimų ir pažangos vertinimas vidurinėje mokykloje; 5 ir daugiau areštų tikimybė tris kartus mažesnė; 2 000 ir daugiau JAV dolerių mėnesinių pajamų tikimybė 3 kartus didesnė; mažesnė tikimybė gauti socialinę paramą sulaukus 18 metų; didesnė tikimybė turėti nuosavą būstą (28).

Tų pačių mokslininkų (Schweinhart ir Weikart) atliktas kitas tyrimas įrodė, kad ikimokyklinės įstaigas lankusių mergaičių nėštumo paauglystėje buvo du kartus mažiau, antra, beveik 90 % pagimdžiusiųjų pratęsė mokymąsi toliau lyginant su 33 % ugdytų tik šeimose (19).

JAV atliktos ekonominės studijos atskleidė, kad investicijos į ankstyvąjį ugdymą atneša svarią ekonominę grąžą: kiekvienas investuotas doleris atneša septynis, o iki 14 metų ši grąža išauga iki 16 dolerių. Tyrimas rodo, kad vaikai, lankę ikimokyklinio ugdymo įstaigas, mokykloje mokosi geriau, todėl vėliau daugiau uždirba, dažniau įsigyja nuosavą būstą, rečiau būna priklausomi nuo socialinių pašalpų. Apskaičiuotas ir priešingas poveikis – ko galime sulaukti, jei neinvestuosime į ankstyvąjį ugdymą, pavyzdžiui, didesnės nusikalstamumo tikimybės. Tai reiškia, kad ikimokyklinis ugdymas padeda vaikams tapti geresniais piliečiais (14).

Tyrimai atskleidžia, kad investicijos į ankstyvą vaikų ugdymą ikimokyklinėse įstaigose yra svarbi priemonė rūpinantis vaikų gerove ne tik čia ir dabar, bet ir ateityje suteikianti daugiau galimybių mokslo, darbo, karjeros srityse (27).

Apibendrinant galima teigti, jog užsienio šalyse atlikti lyginamieji ikimokyklinio ugdymo efektyvumo tyrimai suteikia vertingos informacijos tolesniam ikimokyklinio

ugdymo teorijos ir praktikos tobulinimui pasaulyje. Lietuvos švietimo politikams ir ikimokyklinio ugdymo tyrinėtojams pravartu atsižvelgti į kitose šalyse atliktų ikimokyklinio ugdymo efektyvumo tyrimų rezultatus (19).

Lietuvoje nėra atliktų tyrimų, kuriuose būtų palyginami lankiusių ir nelankiusių ikimokyklinės ugdymo įstaigas vaikų ir suaugusių pasiekimai. Nors yra sudarytos gana geros prielaidos spręsti aktualioms teorinėms ir praktinėms problemoms. Svarbu ir tai, kad moksliniam darbui rengiasi nemaža doktorantų. Tai yra svarbi tolesnės tyrimų plėtros prielaida. Apie tyrimų plėtros galimybes liudija ir didėjantis magistrantų skaičius, kurie studijuodami magistrantūroje, gali išbandyti savo gebėjimą atlikti mokslinius tyrimus (27,29).

Aišku, Lietuvos ikimokyklinio ugdymo moksliniams tyrimams dar toli iki idealo. Viena iš problemų – nėra tyrimų, atliekamų suvienytomis pedagogų, psichologų, sociologų, medikų ir kitų mokslininkų jėgomis. Tokiems tyrimams kol kas stokojama mokslinio potencialo, nėra ekonominių sąlygų. Tačiau jiems reikia rengtis, nes tik tokiais tyrimais galima nustatyti patikimą ikimokyklinio ugdymo raidos pagrindą. Kita svarbi problema – Lietuvos mokslininkai per menkai susipažinę su pasaulyje atliekamais tyrimais. Dėl šios priežasties daliai mokslinių publikacijų būdinga nepakankamai aukštas tyrimo rezultatų pateikimo lygis, ir dėl to neretai net įdomūs tyrimo rezultatai negali būti pateikti tarptautinei mokslinei bendrijai (29).

2.7. Reikalavimai priimant vaikus į Lietuvos ikimokyklinio ar priešmokyklinio ugdymo įstaigą

Ikimokyklinio ugdymo paskirtis – padėti vaikui tenkinti prigimtinius, kultūros, taip pat ir etninės, socialinius, pažintinius poreikius (30).

Pagal Lietuvos Respublikos švietimo įstatymo 7 straipsnį ikimokyklinis ugdymas vyksta šeimoje, o tėvams (globėjams) pageidavus – pagal ikimokyklinio ugdymo programą (30).

Ikimokyklinis ugdymas teikiamas vaikams nuo gimimo iki 5 (arba 6) metų. Šią programą vykdo lopšeliai, lopšeliai–darželiai, darželiai, mokyklos–darželiai. Ikimokyklinio ugdymo grupės gali būti steigiamos mokyklose ir kitose įstaigose (pavyzdžiui, kaimų daugiafunkciniuose centruose) (31,32).

Priėmimo į ikimokyklinio ugdymo įstaigą tvarką nustato savivaldybė ar kitas steigėjas, jei darželis yra privatus. Paprastai taikomi bendri priėmimo principai, vienas iš jų – ikimokyklinio ugdymo įstaiga turi būti kuo arčiau vaiko gyvenamosios vietos (31).

Į ikimokyklinio ugdymo įstaigas priimami kūdikiai nuo gimimo iki 6 metų. Metų nesulaukusius mažylius tėvai kuriam laikui (daugiausia 4 valandom per dieną) gali palikti tik tose ikimokyklinio ugdymo įstaigose, kuriose yra įsteigtos specialios grupės su specialia įranga (šalia grupės patalpų turi būti įrengta vieta vežimėliams laikyti, priėmimo nusirengimo patalpoje – vystymo stalas, speciali virtuvėlė ir t.t.). Kūdikius grupėje turi prižiūrėti dvi profesionalios auklėtojos (31).

Priešmokyklinio ugdymo paskirtis – padėti vaikui pasirengti sėkmingai mokytis pagal pradinio ugdymo programą. Vienerių metų priešmokyklinio ugdymo programą vykdo darželiai, pradinės ir kitos mokyklos, laisvasis mokytojas ar kitas švietimo teikėjas (30,32).

Lietuvos respublikos švietimo įstatymo 8 straipsnyje nustatyta, kad priešmokyklinis ugdymas pradamas teikti vaikui tais kalendoriniais metais, kai jam sueina 6 metai. Priešmokyklinis ugdymas tėvų (globėjų) prašymu gali būti teikiamas anksčiau, jeigu vaikas tam pakankamai subrendęs, ir jam yra suėję ne mažiau kaip 5 metai (30,32).

Priešmokyklinis ugdymas neprivalomas. Jei šešiametis nelanko priešmokyklinio ugdymo grupės, jam gali būti teikiama nemokama švietimo pagalba namuose: vaiką ir tėvus konsultuoja logopedas, psichologas, specialusis pedagogas, socialinis darbuotojas. Vaikui iš socialinės rizikos šeimų ar kitais atvejais gali būti skiriamas privalomas priešmokyklinis ugdymas (33).

2014 – 2015 metais priešmokykliniame ugdyme dalyvavo apie 95 % (daugiau nei 27 000) šešiamečių (34).

2.8. Privalomas darželinukų vakcinavimas

Sveikatos apsaugos ministerija įteisino tvarką, pagal kurią nuo 2016 metų sausio 1 dienos į lopšelius ir darželius bus priimami tik pažymas apie atliktus skiepus nuo tymų, raudonukės ir poliomielite turintys vaikai, išskyrus alergiškus ar tuos, kurie negali būti skiepijami dėl kitų rimtų priežasčių. Tiek asmens, tiek visuomenės

sveikatos specialistų nuomone, ikimokyklinio ugdymo įstaigose vaikams turi būti sudaryta saugi aplinka (35,36).

Skiepai visame pasaulyje laikomi didžiausiu mokslo atradimu ir efektyviausia užkrečiamųjų ligų profilaktikos priemone. Skiepų efektyvumas, saugumas, įtaka užkrečiamosioms ligoms yra seniai įrodyta, nuolat atliekami tyrimai ir rezultatai publikuojami Pasaulio sveikatos organizacijos (PSO), Europos ligų prevencijos ir kontrolės centro (ELPKC), Europos Komisijos leidiniuose bei mokslo žurnaluose (35).

Vakcinacijos dėka buvo sunaikinti raupai, Europos sąjungoje – poliomielitas. Iki 2020 metų penkiose Europos regiono šalyse siekiama išnaikinti tymus ir raudonukę. Kai kurios vakcinomis valdomos ligos tapo itin retos, tai nulėmė ilgalaikiai skiepijimai. Žymiai sumažėjo sergamumas difterija, stablige, virusiniu hepatitu B ir daugeliu kitų užkrečiamųjų ligų, kurių išvengiama skiepijant. Šiandien yra sukurti skiepai nuo 28 infekcinių ligų (35,37).

Lietuvoje naudojamos tik Europos Sąjungoje registruotos saugios vakcinos, kurios naudojamos ir kitose Europos ekonomiškai išsivysčiusiose šalyse (35).

Infekcinėms ligoms valdyti būtina sukurti ir išlaikyti labai aukšto lygio kolektyvinį imunitetą. PSO ir ELPKC rekomenduoja paskiepyti 95 % visuomenės narių, kad susidarytų kolektyvinis imunitetas ir būtų apsaugoti žmonės, kurie negali būti skiepijami, dėl tam tikrų priežasčių (35).

Medikams nerimą kelia tai, kad pastaraisiais metais šalyje skiepijimo apimtys nuo visų vakcinomis valdomų infekcijų visose amžiaus grupėse sumažėjo. Vilniaus visuomenės sveikatos centro duomenimis, 2004 metais skiepijimo nuo tymų apimtys Vilniaus mieste siekė 98,8 %, tad tikimybė tymų virusui paplisti visuomenėje buvo labai maža. Tačiau per dešimt metų vilniečių, skiepijančių savo vaikus nuo tymų, sumažėjo: 2014 metais vaikų, paskiepytų nuo tymų, buvo tik 92,1 %. Specialistai nuogaustauja, kad ir toliau taip sparčiai mažėjant pasiskiepijusį asmenų skaičiui, tymų protrūkiai gali kartotis. Tad tėvai, nusprendę neskiepyti savo vaikų, rizikuoja ne tik jų sveikata, bet ir visos visuomenės sveikata (35).

Lietuvoje 2007 metais, Vilniaus universiteto Medicinos fakulteto Visuomenės sveikatos institutas, atliko tyrimą, kurio tikslas – įvertinti tėvų požiūrį į vaikų skiepijimą ir žinias apie skiepus. Šio tyrimo duomenimis, didžioji dalis tėvų (89 %) sutinka su teiginiu, jog „Vaikų skiepijimas yra būtinas“. Vidutiniškai 88,6 % tėvų teigė, kad vaikus reikia skiepyti reguliariai pagal nustatytą skiepų kalendorių. Tačiau palyginti didelė dalis jų (20 – 40 %) neturi pakankamai žinių vaikų skiepų klausimais (38).

2011 metais Radviliškio rajone atlikto tyrimo duomenimis buvo įvertintas tėvų požiūris į vaikų, lankančių ikimokyklinės ugdymo įstaigas, imunoprofilaktiką. Didžioji dalis respondentų teigė, kad skiepijimas yra svarbus (92,2 %) ir būtinas (92,1 %) jų vaikui. 95,4 % manė, kad vaikus reikia skiepyti reguliariai, pagal skiepų kalendorių. Tyrimo duomenimis, pusei (51,7 %) apklaustųjų šiuo metu nepakanka informacijos apie skiepus, trūksta informacijos apie skiepų kalendorių. Tyrimo rezultatai parodė, kad neigiamas požiūris į skiepus yra tų tėvų, kuriems trūksta informacijos apie skiepus, kurie teigia, kad skiepai yra nebūtinai ir nesaugūs (39).

2014 – 2015 metais Klaipėdos mieste buvo ištirtas tėvų, kurių vaikai lanko lopšelj, informuotumas apie vakcinas ir jų požiūris į vaikų imunoprofilaktiką. Nustatyta, jog didžiąją dalį respondentų jų vaikų skiepijimas yra svarbus (97,3 %). Net 68,8 % tėvų teigė, kad jiems reikėtų daugiau patikimos informacijos apie skiepus. Kad vaikus reikia skiepyti reguliariai pagal nustatytą skiepų kalendorių, sutiko 74,2 % respondentų ir didžioji dalis tėvų (95,6 %) savo vaiką buvo paskiepiję visais skiepais, kurie buvo rekomenduojami tokio amžiaus vaikui. Didžioji respondentų dalis (80,9 %) pritaria naujam įsakymui, dėl kurio į ikimokyklinės ugdymo įstaigas bus priimami tik nuo tymų, raudonukės ir poliomieliito paskiepyti vaikai. Nustatyta, jog sveikatos apsaugos ministro įsakymui linkę nepritarti tik tie respondentai, kurie skundėsi informacijos stygiu, nesutinka, jog skiepai yra saugūs bei efektyvūs ir užtikrina apsaugą nuo infekcijos, nuo kurios skiepijama (40).

Taigi galima teigti, kad menkas tėvų išprusimas ir nepakankamas visuomenės informavimas sukėlė privalomam vaikų skiepijimui prieštaraujančių tėvų pasipiktinimą. Prieš privalomą skiepijimą pasisakantys tėvai aiškina, kad vakcinose yra sunkiųjų metalų, kancerogenų, nuodingų chemikalų, gyvų ir genetiškai modifikuotų virusų, nepatikrintų antibiotikų ir t.t. Esą tarptautiniai tyrimai rodo, jog skiepai – viena staigių ir netikėtų vaikų mirčių sindromo priežasčių. Jų nuomone, privalomas skiepijimas – žiaurus valstybės žingsnis, nes būtų neatsižvelgiama į moksliniais tyrimais pagrįstą informaciją bei statistinius duomenis iš kompetentingų šaltinių apie kenksmingą skiepų įtaką žmonių ir ypač vaikų sveikatai (36).

Seimo Sveikatos reikalų komiteto vicepirmininkas Antanas Matulas sutiko, kad būtina numatyti privalomus skiepus. Jis užsiminė, jog JAV yra daugiau kaip 20, o kai kuriose Europos valstybėse – 12 - 13 privalomų skiepų. Antano Matulo teigimu, galima numatyti tam tikrus apribojimus neskiepytiems vaikams patekti į viešas įstaigas: darželius, mokyklas, įvairias lavinimo grupes ir t.t. Tokie suvaržymai galbūt paskatintų tėvus skiepyti savo atžalas. „Kai kuriose šalyse yra nustatyta, kad

neskiepyti vaikai negali eiti į kokią nors grupę ar įstaigą. Juk reikia saugoti ir kitus vaikus. Žinoma, tam tikros rizikos dėl skiepų yra, tačiau jų nauda visuomenei ir patiems žmonėms tūkstančius kartų didesnė“, - tikino mediko išsilavinimą turintis parlamentaras (36).

Ne visi asmenys gali būti apsaugoti vakcinų pagalba: dėl medicininių kontraindikacijų, kūdikiai – per maži, kad būtų skiepijami (pavyzdžiui, MMR). Atsižvelgiant į tai ir siekiant apsaugoti save bei aplinkinius, labai svarbu skiepytis patiems ir skiepyti savo vaikus. Ateityje, dėka skiepų, išnaikinus aplinkoje cirkuliuojančius sukėlėjus, tai yra pašalinus ligą, nereikės nuo jos skiepyti vaikų, anūkų ir proanūkių (37).

3. TYRIMO METODAI IR APIMTIS

Tiriamąjį darbo atlikimo etapai:

I etapas – 2014 metų rugsėjis – gruodis. Tyrimui reikalingos medžiagos paieška, mokslinės literatūros studijavimas, anketinio klausimyno rengimas.

II etapas – 2015 metų sausis – gegužė. Literatūros šaltinių analizė, tiriamųjų bazės parinkimas, tyrimo organizavimas, bandomasis bei pagrindinis tyrimas.

III etapas – 2015 metų birželis – 2016 metų gegužė. Gautų rezultatų apdorojimas ir analizė, vaizdinės medžiagos rengimas.

Lietuvos statistikos departamento duomenimis (41) 2013 metais Vilniaus miesto savivaldybėje, visose švietimo institucijose, kuriose dirbama pagal ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo programas, buvo ugdomi 28 691 vaikas. Naudojant statistinės analizės programą EpilInfo, buvo nustatyta, kad tyrimui turi būti atrinkti 379 ikimokyklinio amžiaus vaikų tėvai (tyrimo pajėgumas – 0,80, mažiausia α klaidos rizika – 0,05, tikėtinas požymio dažnis – 50 %).

Ikimokyklinio ugdymo įstaigos buvo atrinktos naudojantis Švietimo ir mokslo institucijų registravimo duomenų šaltiniu (42). Atrankai naudotas ikimokyklinio ugdymo įstaigų registras. Registre paliktos tik įstaigos, esančios Vilniaus miesto savivaldybėje. Taip pat tik tie darželiai, kurių paskirtis yra „Ikimokyklinio ugdymo mokykla“ ir kuriose ugdymas vykdomas lietuvių kalba. Po atrankos liko 202 (iš 216) ikimokyklinio ugdymo įstaigos.

OpenEpi programa, panaudojant atsitiktinių skaičių lentelę, suformuota paprastoji atsitiktinė imtis iš 15 ikimokyklinio ugdymo įstaigų. Institucijos, kurių vadovai nesutiko dalyvauti tyrime, iš sąrašo buvo išbrauktos. Suformuota imtis iš 12 darželių.

Tyrimas atliktas anonimiškai anketiniu būdu, apklausiant ikimokyklinio amžiaus vaikų tėvus. Anketa (1 priedas) parengta remiantis 2004 metais Klaipėdos universiteto atlikto tiriamojo darbo „Ikimokyklinio ugdymo pasirinkimo galimybės Lietuvoje“ anketa (43), kuri buvo pakoreguota ir papildyta šiam magistriniam darbui aktualiais klausimais .

Anketoje pateikti 23 klausimai kartu su galimybe pasirinkti tinkamiausią atsakymo variantą, tačiau 11-oje iš jų, neradęs sau tinkamo atsakymo, respondentas galėjo tuščioje eilutėje įrašyti savo nuomonę.

Anketa sudaryta, siekiant išsiaiškinti:

- ikimokyklinio amžiaus vaikų tėvų sociodemografinius rodiklius (lytį, amžių, išsilavinimą, socialinę padėtį, biudžetą, skirtą vienam šeimos nariui);
- ikimokyklinio amžiaus vaikų lytį, amžių;
- priežastis, lėmusias apsisprendimą vesti vaiką į darželį, o ne auginti namuose;
- priežastis, lėmusias konkrečios ugdymo įstaigos pasirinkimą;
- tėvų lūkesčius prieš vedant vaiką į ikimokyklinio ugdymo įstaigą ir vaikui ją jau lankant;
- tėvų ikimokyklinio ugdymo įstaigų realias pasirinkimo galimybes.

2015 metų vasario mėnesį buvo atliktas bandomasis tyrimas, kuris padėjo patikrinti parengtą klausimyną. Siekiant atlikti kai kurių klausimų patikimumo skaičiavimus, buvo paprašyta tėvų pažymėti savo anketas vardo pirma ir paskutine raide. Iš viso buvo apklausta 20 ikimokyklinukų tėvų. Pakartotinai tie patys tėvai anketas užpildė praėjus 14 dienų, taip pat savo anketas pažymėdami. Gautos anketos buvo peržiūrėtos, pirmu ir antru tyrimu užpildytos anketos sugrupuotos pagal pažymėtas raides. Anketų poros buvo sunumeruotos.

Klausimų patikimumui patikrinti buvo paskaičiuotas Koheno kapos matas (*Cohen's kappa*). Iš anketos buvo atrinkta 13 klausimų (iš 23), kuriuos respondentai galėjo skirtingai suvokti dėl vartojamos formuluotės ar sąvokos. Koheno kapos koeficientas apskaičiuotas su statistine programa SPSS. Gautas koeficientas svyravo nuo 0,166 iki 0,542, ir jis buvo vertintas pagal lentelėje pateiktą atitinkamą interpretavimą (1 lentelė).

1 lentelė.

Kappa koeficiento dydžiai ir jo interpretavimas

Kappa koeficiento dydis	Įvertinimas
< 0,20	Blogas
0,21 – 0,40	Priimtinas
0,41 – 0,60	Vidutinis
0,61 – 0,81	Geras
0,81 – 1,00	Labai geras

Klausimai, kurie pagal Kappa koeficientą buvo įvertinti mažiau kaip 0,40, buvo patikslinti, pakeičiant formuluotę.

Pagrindinis tyrimas atliktas 2015 metų kovo – balandžio mėnesiais. Dalyvavo 12 Vilniaus miesto ikimokyklinio ugdymo įstaigų. Visų į tyrimą pakliuvusių ikimokyklinių ugdymo įstaigų direktoriams buvo įteiktas informacinis Vilniaus Universiteto Medicinos fakulteto raštas dėl tyrimo atlikimo, kuriame buvo nurodytas atliekamo mokslinio tyrimo pavadinimas, tikslas, vykdytojas bei kontaktinė informacija (2, 3 priedai).

Anketos buvo paliekamos darželio 2 – 7 metų amžiaus vaikų grupėse dirbančioms auklėtojoms, kurios jau buvo informuotos apie vykdomą apklausą. Auklėtojų buvo paprašyta, iškilus neaiškumams, padėti ikimokyklines ugdymo įstaigas lankančių vaikų tėvams užpildyti anketas. Apklausoje dalyvavo darželius lankančių vaikų tėvai (tėtis arba mama). Tėvai anketas pildė darželio grupėse. Taip pat jie turėjo galimybę klausimyną parsinešti namo ir užpildytą grąžinti atgal.

Pagrindinio tyrimo metu buvo išdalinta 1 500 klausimynų, daugiau negu reikia, tuo tikslu, kad bet kuriuo atveju susidarytų reikiamas kiekis anketų, net jeigu daug jų negrįžtų atgal pas tyrėją. Grįžo 1 125 užpildytos anketos. Atsako dažnis – 75 %. Vėliau 36 anketos, kaip netinkamos analizei, buvo atmestos. Tolesnei analizei naudotos 1 089 anketos.

Statistinė analizė atlikta panaudojant SPSS (*Statistical Package for Social Sciences*) programinę įrangą (22.0 versija), EpilInfo (version 7.2) ir OpenEpi kompiuterinę programas.

Skirtumo tarp kategorinių požymių statistiniam reikšmingumui įvertinti naudotas Pearson'o Chi-kvadrato (χ^2) testas ir Fišer'io tikslusis metodas. Rezultatų skirtumas laikytas reikšmingu, kai $p < 0,05$.

Rizikos veiksniams įvertinti taikytas dvinarės daugiamatės logistinės regresijos metodas. Kintamosios į modelį buvo įtrauktos, kai $p < 2,5$. Modelio atitikimo duomenims įvertinti naudotas modelio suderinamumo Chi-kvadrato kriterijus, Cox'o ir Snell'o pseudodeterminacijos koeficientas ir normuotas šio koeficiento variantas – Nagelkerke koeficientas.

4. TYRIMO REZULTATAI IR JŲ APTARIMAS

4.1. Respondentų charakteristika

Tyrimė dalyvavo 1089 Vilniaus miesto ikimokyklinės ugdymo įstaigas lankančių vaikų tėvai. Beveik trečdalį respondentų sudarė vyrai (27,6 %) (95 % PI: 25,04 ; 30,35), o likusią dalį – moterys (72,4 %) (95 % PI: 69,65 ; 74,96).

Tėvų pasiskirstymas pagal amžių pavaizduotas 2 lentelėje. Didžiąją dalį tiriamųjų sudarė tėvai, kurių amžius buvo 31 – 40 metų. Iš jų apie 63,8 % (95 % PI: 60,43 ; 67,13) sudarė mamos ir 69,8 % (95 % PI: 64,4 ; 74,76) tėčiai.

2 lentelė.

Respondentų pasiskirstymas pagal amžių

Požymis	Absoliutūs skaičiai	Procentai
MAMOS AMŽIUS		
≤ 30 metų	228	28,9
31 – 40 metų	503	63,8
≥ 41 metų	57	7,2
Iš viso	788	100,0
TĖČIO AMŽIUS		
≤ 30 metų	40	13,3
31 – 40 metų	210	69,8
≥ 41 metų	51	16,9
Iš viso	301	100,0

Tėvų pasiskirstymas pagal išsilavinimą pavaizduotas 3 lentelėje.

3 lentelė.

Respondentų pasiskirstymas pagal išsilavinimą

Požymis	Absoliutūs skaičiai	Procentai
MAMOS IŠSILAVINIMAS		
Aukštasis (siekiamas aukštasis)	650	82,5
Nėra aukštasis	138	17,5
Iš viso	788	100,0
TĖČIO IŠSILAVINIMAS		
Aukštasis (siekiamas aukštasis)	229	76,1
Nėra aukštasis	72	23,9
Iš viso	301	100,0

Didžiąją dalį tiriamųjų sudarė tėvai, kurių išsilavinimas yra aukštasis. Iš jų 82,5 % (95 % PI: 79,71 ; 85,02) sudarė mamos ir 76,1 % (95 % PI: 71,02 ; 80,64) – tėčiai. Moterys, kurių išsilavinimas nėra aukštasis, tai yra pagrindinis, vidurinis ar profesinis, sudarė 17,5 % (95 % PI: 14,98 ; 20,29) visų respondentų, o vyrai – 23,9 % (95 % PI: 19,36 ; 28,98).

Tyrimo dalyvavusių respondentų vaikų pasiskirstymas pagal lytį yra labai panašus. Berniukų buvo 545 (50,0 %) (95 % PI: 47,08 ; 53,01), o mergaičių – 544 (50,0 %) (95 % PI: 46,99 ; 52,92).

Vaikų pasiskirstymas pagal amžių pavaizduotas 4 lentelėje. Ikimokyklinukų amžius svyruoja nuo dviejų iki septynių metų. Tyrimo rezultatai pasiskirstė panašiai beveik visose amžiaus kategorijose. Mažiausia buvo 6 – 7 metų amžiaus vaikų grupėje, o daugiausia 4 – 5 metų amžiaus vaikų grupėje.

4 lentelė.

Vaikų amžiaus pasiskirstymas (N=1089)

Požymis	Absoliutūs skaičiai	Procentai
VAIKO AMŽIUS		
2 – 3 metai	345	31,7
4 – 5 metai	468	43,0
6 – 7 metai	276	25,3
Iš viso	1089	100,0

Iš 5 lentelės matyti, kaip tėvai pasiskirsto pagal socialinę padėtį. Beveik visi respondentai yra dirbantys. Iš jų 84,5 % (95 % PI: 81,86 ; 86,92) dirbančių moterų ir 100 % (95 % PI: 99,01 ; 100) – vyrų. Nedidelė dalis motinų 4,1 % (95 % PI: 2,84 ; 5,62) pasirinko atsakymą „kita“ ir teigė, jog yra pasiėmusios vaiko priežiūros atostogas. Toliau analizėje nebus panaudoti moterų, pasirinkusių kitą atsakymo variantą, duomenys, todėl, kad respondenčių yra mažai ir šie duomenys beveik neturi jokios įtakos galutiniams rezultatams. Tuo tarpu visi vyrai buvo dirbantys, ir jie irgi išbraukiami iš tolimesnės analizės, kadangi tėčių socialinė padėtis turi tiktais vieną kategoriją – dirbantis. O viena požymio kategorija negali būti panaudota tolimesnėje analizėje bandant rasti ryšį tarp dviejų kintamųjų.

5 lentelė.

Respondentų pasiskirstymas pagal socialinę padėtį

Požymis	Absoliutūs skaičiai	Procentai
MAMOS SOCIALINĖ PADĖTIS		
Studentė	22	2,8
Dirbanti	666	84,5
Bedarbė	68	8,6
Kita	32	4,1
Iš viso	788	100,0
TĖČIO SOCIALINĖ PADĖTIS		
Dirbantis	301	100,0
Iš viso	301	100,0

Tarp demografinių rodiklių buvo įtrauktas ir klausimas apie šeimos biudžetą, tenkantį vienam šeimos nariui (6 lentelė).

6 lentelė.

Šeimos biudžeto, tenkančio vienam šeimos nariui, pasiskirstymas (N=1089)

Požymis	Absoliutūs skaičiai	Procentai
BIUDŽETAS		
≤ 100 €	112	10,3
101 – 200 €	366	33,6
≥ 201 €	540	49,6
Nepažymėjo	71	6,5
Iš viso	1089	100

Daugiausia (49,6 %) šeimų vienam šeimos nariui skyrė ≥ 201 €. Labai nedidelę dalį sudarė šeimos, kurios skyrė ≤ 100 € (10,3 %). Apie 6,5 % respondentų atsisakė atsakyti į šį klausimą ir nepasirinko jokio atsakymo varianto. Toliau analizėje nebus panaudoti šeimų, nenurodžiusių biudžeto, duomenys, todėl, kad respondentų yra mažai ir šie duomenys beveik neturi jokios įtakos galutiniams rezultatams.

4.2. Tėvų apsisprendimo vesti vaiką į ikimokyklinio ugdymo įstaigą priežastys

Vienas iš tyrimo tikslų – nustatyti tėvų apsisprendimo vesti vaiką į ikimokyklinę ugdymo įstaigą priežastis. Buvo domėtasi, kas lėmė respondentų apsisprendimą pasinaudoti ikimokyklinio ugdymo institucijos teikiamomis paslaugomis. Tėvų paprašėme įvertinti balais priežastis, lėmusias apsisprendimą vesti vaiką į darželį, o ne auginti namuose (1 balas – mažiausiai svarbi priežastis, 5 balai – labai svarbi priežastis). Atlikus gautų duomenų interpretaciją, išskirtos šios pagrindinės priežastys (7 lentelė).

7 lentelė.

Respondentų apsisprendimo vesti vaiką į ikimokyklinio ugdymo įstaigą priežastys (N=1089)

Priežastys	Balai									
	1		2		3		4		5	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Geresnės globos sąlygos (maitinimas, miegas, buvimas lauke ir kt.)	330	30,3	147	13,5	271	24,9	155	14,2	186	17,1
Geresnės ugdymo sąlygos	88	8,1	87	8,0	221	20,3	278	25,5	415	38,1
Ugdomi specialieji gebėjimai (meniniai, sportiniai ir kt.)	50	4,6	47	4,3	164	15,1	313	28,7	515	47,3
Galimybė bendrauti su bendraamžiais	20	1,8	16	1,5	46	4,2	163	15,0	844	77,5
Galimybė gauti specialisto (logopedo, psichologo ir kt.) pagalbą	208	19,1	129	11,8	219	20,1	175	16,1	358	32,9
Vaikas bus paskiepytas	766	70,3	71	6,5	130	11,9	55	5,1	67	6,2
Tėvų noras / būtinybė tęsti profesinę veiklą / karjerą, mokslus	184	16,9	71	6,5	164	15,1	176	16,2	494	45,4
Sunki šeimos materialinė padėtis	681	62,5	122	11,2	138	12,7	78	7,2	70	6,4
Geresnės sąlygos nei namuose	687	63,1	122	11,2	133	12,2	72	6,6	75	6,9

Tyrimo rezultatai atskleidė, kad tėvų apsisprendimą vesti vaiką į ikimokyklinę įstaigą daugiausia lemia tai, kad darželyje vaikams sudaromos geresnės nei namuose ugdymo sąlygos, ugdomi jo specialieji gebėjimai, sudaroma galimybė bendrauti su bendraamžiais, vaikas gali gauti specialisto (logopedo, psichologo) pagalbą ir kt.

Kaip matome, svarbiausia priežastis yra suteikti ikimokyklinukui galimybę bendrauti su kitais panašaus amžiaus vaikais (77,5%). Ypač tėvams svarbus specialiųjų (meninių, sportinių ir kt.) gebėjimų ugdymas (47,3%), tėvų noras / būtinybė tęsti profesinę veiklą / karjerą, mokslus (45,4%), geresnės vaiko ugdymo sąlygos (38,1 %) bei galimybė gauti darželyje dirbančio specialisto (logopedo, psichologo ir kt.) pagalbą (32,9 %). Respondentų apsisprendimui vesti vaiką į ikimokyklinę ugdymo įstaigą labai mažai įtakos turi geresnės globos sąlygos nei namuose (6,9 %), galimybė paskiepyti ikimokyklinuką (6,2 %) bei sunki materialinė šeimos padėtis (5,1%).

Panašus tyrimas vyko Klaipėdoje 2004 metais. Palyginus abiejų tyrimų rezultatus, galima teigti, jog tėvų apsisprendimas vesti vaiką į ikimokyklinę ugdymo įstaigą nelabai ir pasikeitė. Respondentų apsisprendimą leisti vaiką į darželį daugiausia lėmė priežastys, susijusios su siekiu patenkinti vaikų bendravimo su bendraamžiais poreikį (76,2%) bei su geresnėmis vaiko ugdymo (63,0%) sąlygomis. Taip pat tėvams svarbus specialiųjų (meninių, sportinių ir kt.) gebėjimų ugdymas (47,1%) bei kokybiška vaiko globa (40,0%) vaikų darželyje. Respondentams mažiau svarbu, kad jų vaikas darželyje galės gauti specialisto (logopedo, psichologo ir kt.) pagalbą (26,1%). Tėvų apsisprendimui vesti vaiką į vaikų darželį labai mažai įtakos turi jų noras tęsti profesinę veiklą (37,4%) bei sunki materialinė šeimos padėtis (5,1%) (43).

2011 metais Kauno rajone atlikto tyrimo metu nustatytos pagrindinės priežastys: daugiausiai (83,1 %) respondentų atsakė, kad ikimokyklinio ugdymo įstaigą pasirinko, nes yra arti namų, remiantis pažįstamų rekomendacijomis darželius pasirinko 19,6 % apklaustųjų. Arti darbo atsakymą pažymėjo 13,2 % tėvų (44).

Taigi matome, kad rezultatai panašūs, tik anksčiau tėvai labiau vertino geresnes ikimokyklinių ugdymo įstaigų globos sąlygas ir buvo mažesnis specialistų (logopedo, psichologo ir kt.) poreikis nei dabar.

4.3. Tėvų ikimokyklinio ugdymo įstaigų pasirinkimo kriterijai

Tyrimu siekta nustatyti pagrindinius tėvų ikimokyklinio ugdymo įstaigos pasirinkimo kriterijus. Dažnai prieš apsisprendami, į kurį darželį leis vaiką, tėvai susirenka nemažai informacijos iš įvairių šaltinių. Gimdytojams pasirinkti padeda įvairūs faktoriai: pažįstamų, kurių vaikai lankė šią įstaigą, rekomendacijos; darželyje dirbantys pažįstami pedagogai; geri atsiliepimai žiniasklaidoje ir internete; šią įstaigą lankę vyresni vaikai; patogi darželio geografinė padėtis ir pan. Tėvų pasiteirauta, kas lėmė konkrečios, vaiko šiuo metu lankomos ikimokyklinės įstaigos pasirinkimą. Atsakymų duomenų analizė pateikta 8 lentelėje.

8 lentelė.

Ikimokyklinių ugdymo įstaigų pasirinkimo kriterijai (N=1089)

Kriterijai	Tėvų pasirinkimas			
	Taip		Ne	
	N	%	N	%
Patogi geografinė padėtis	730	67,0	359	33,0
Lanko / lankė vyresni vaikai	291	26,7	798	73,3
Patys tėvai lankė	92	8,4	997	91,6
Geri atsiliepimai žiniasklaidoje	60	5,5	1029	94,5
Aukštos kvalifikacijos specialistai	187	17,2	902	82,8
Dirba pažįstami specialistai	80	7,3	1009	92,7
Rekomendavo pažįstami	155	14,2	934	85,8
Geros patalpos	85	7,8	1004	92,2
Mažos grupės	13	1,2	1076	98,8
Pigu	47	4,3	1042	95,7

Atsakymų analizė rodo, jog tėvai dažniausiai renkasi ikimokyklinio ugdymo instituciją dėl šių priežasčių: patogi vaikų darželio geografinė padėtis, jau pažįstamas darželis, nes lankė jį vyresni vaikai, aukšta pedagogų kvalifikacija, pažįstamų rekomendacijos. Kaip rodo rezultatų analizės duomenys, pagrindinis kriterijus pasirenkant ikimokyklinę įstaigą – geografiškai patogi vieta (67,0 %) (arčiausiai namų, tėvų darbovietės, vyresnio vaiko lankomos mokyklos ir pan.). Kiti svarbūs tėvų išskirti ikimokyklinės institucijos pasirinkimo kriterijai: gera patirtis, vyresniems

vaikams lankius vaikų darželį (26, %), aukšta pedagogų kvalifikacija (17,2 %), pažįstamų rekomendacijos (14,2 %). Mažiausiai įtakos renkantis ikimokyklinio ugdymo įstaigą tėvams turi geri atsiliepimai žiniasklaidoje (5,5 %), nedidelis mokestis (4,3 %) bei mažos darželio grupės (1,2 %). 11,3 % tėvų nurodė kitą priežastį, kurią įrašė patys: laisvų vietų buvimas; specialiųjų poreikių tenkinimas; gera emocinė atmosfera; logopedinės grupės poreikis; baseino buvimas; kitur nebuvo vietų ir kt.

Klaipėdoje 2004 metais vykusio tyrimo rezultatai irgi labai panašūs. Čia taip pat pagrindinis kriterijus pasirenkant ikimokyklinę įstaigą – patogi geografinė vieta (44,8 %). Kiti svarbūs tėvų išskirti darželio pasirinkimo kriterijai: aukšta pedagogų kvalifikacija (29,5%), pažįstamų rekomendacijos (25 %), gera patirtis, vyresniems vaikams lankius vaikų darželį (24,7 %). Mažiausiai įtakos renkantis ikimokyklinio ugdymo įstaigą tėvams turi geri atsiliepimai žiniasklaidoje (10 %) (43).

Po kelerių metų Klaipėdoje tyrimas buvo pakartotas. Rezultatų analizė parodė, vis dar pagrindinis kriterijus pasirenkant ikimokyklinę įstaigą – geografiškai patogi vieta. Kiti svarbūs tėvų išskirti ikimokyklinės institucijos pasirinkimo kriterijai: aukšta pedagogų kvalifikacija (50,11 %), patraukli, svetinga, saugi, estetiška aplinka (45,26 %), pažįstamų rekomendacijos (41,89 %), gera patirtis, vyresniems vaikams lankius vaikų darželį (24,84 %). Mažiausiai įtakos renkantis ikimokyklinio ugdymo įstaigą tėvams tai pat turi geri atsiliepimai žiniasklaidoje (7,58 %) (45).

Išsiaiškinus tėvų apsisprendimo pasinaudoti ikimokyklinio ugdymo institucijos teikiamomis paslaugomis priežastis, pasidomėta, kokią įtaką šiam apsisprendimui turi tėvų lytis, amžius, išsilavinimas, socialinė padėtis, vaiko lytis, jo amžius bei šeimos biudžetas.

Duomenų analizė atskleidė, kad vyrams svarbesnės apsisprendimo pasinaudoti ikimokyklinio ugdymo institucijos teikiamomis paslaugomis priežastys yra geresnės globos sąlygos nei namuose ($\chi^2 = 12,555$; $df = 4$; $p = 0,014$) ir kad vaikas bus paskiepytas ($\chi^2 = 15,369$; $df = 4$; $p = 0,004$). Vidutinio amžiaus tėčiams (31 – 40 metų) svarbesnė yra galimybė vaikams bendrauti su bendraamžiais ($p = 0,026$). Turinčioms aukštąjį išsilavinimą motinoms svarbesnės geresnės globos sąlygos nei namuose ($\chi^2 = 10,762$; $df = 4$; $p = 0,029$), specialiųjų gebėjimų (meninių, sportinių ir kt.) ugdymas ($\chi^2 = 12,260$; $df = 4$; $p = 0,016$) bei sunki šeimos materialinė padėtis ($\chi^2 = 10,746$; $df = 4$; $p = 0,030$). Motinoms studentėms svarbesnės geresnės sąlygos nei namuose ($p < 0,001$) ir sunki šeimos materialinė padėtis ($p < 0,001$).

Tai, jog pagrindinis tėvų ikimokyklinių institucijų pasirinkimo kriterijus yra geografiškai patogi vieta, rodo ir vaikų darželio keitimo priežasčių analizė. Tėvų buvo

paklausta, ar jiems teko keisti vaiko lankomą ikimokyklinio ugdymo įstaigą, taip pat aiškintasi šio keitimo priežastys. Buvo daroma prielaida, jog respondentų apsisprendimą keisti vaiko darželį gali lemti šios pagrindinės priežastys: gyvenamosios vietos pakeitimas, nepasitenkinimas pedagogų darbu, nepasitenkinimas grupių komplektavimu, per dideli mokesčiai ir kt. Šių priežasčių bendri tyrimo duomenys parodyti 9 lentelėje.

Tik 150 (13, 8 %) respondentų teigė, kad jiems teko keisti ikimokyklinio ugdymo įstaigą. Pagrindinė vaikų darželio keitimo priežastis yra gyvenamosios vietos pakeitimas, kadangi šią priežastį nurodė 35,5 % tėvų. Visos kitos priežastys yra mažiau reikšmingos. 16,7 % tėvų nurodė kitą priežastį: asmeniniai sumetimai; darželio uždarymas; didelis atstumas iki namų; specialios pagalbos poreikis, kitakalbės (lenkų) grupės likvidavimas; vaikas lankė privatų darželį; kitas darželis, nei lanko vyresnis vaikas ir kt.

9 lentelė.

Vaiko lankomos ikimokyklinės ugdymo įstaigos keitimo priežastys (N=150)

Priežastys	Tėvų pasirinkimas			
	Taip		Ne	
	N	%	N	%
Gyvenamosios vietos keitimas	53	35,3	97	64,7
Netenkina pedagogų darbas	22	14,7	128	85,3
Vaikas nesijautė saugus	26	17,3	124	82,7
Netenkina grupių komplektavimas	17	11,3	133	88,7
Per dideli mokesčiai	25	16,7	125	83,3
Kita	25	16,7	125	83,3

Klaipėdoje vykusio tyrimo rezultatai irgi labai panašūs. 24,8 % respondentų nurodė, kad gyvenamosios vietos pasikeitimas turi įtakos vaiko ikimokyklinės ugdymo įstaigos keitimui. Visos kitos priežastys turėjo reikšmės vos 1 % tėvų (43).

Išsiaiškinus pagrindinius tėvų ikimokyklinio ugdymo įstaigos pasirinkimo kriterijus, pasidomėta, kokią įtaką šiems kriterijams turi tėvų lytis, respondentų amžius, išsilavinimas, socialinė padėtis, vaiko lytis, jo amžius, šeimos biudžetas.

Klaipėdos mieste 2004 metais atlikto tyrimo duomenų analizė atskleidė, jog nenustatyta statistiškai reikšmingų sąsajų tarp ikimokyklinio ugdymo įstaigos

pasirinkimo kriterijų ir tėvų amžiaus, išsilavinimo, šeimos socialinės ir materialinės padėties ir kt. Šie nurodyti požymiai daro tik labai nedidelę įtaką tėvams pasirenkant vaikų darželį (43). Tuo tarpu mūsų atlikto tyrimo metu galima rasti tam tikrų sąsajų tarp tiriamų ikimokyklinio ugdymo įstaigos pasirinkimo kriterijų ir kai kurių šeimos sodiodemografinių rodiklių.

Duomenų analizė atskleidė, kad nenustatyta statistiškai reikšminga sąsaja tarp ikimokyklinio ugdymo įstaigos pasirinkimo kriterijų ir tėvų lyties (10 lentelė).

Nuo respondentų lyties nepriklauso darželio pasirinkimo kriterijai. Abu tėvai labiau kreipia dėmesį į patogią ikimokyklinės ugdymo įstaigos geografinę padėtį, o kiti kriterijai yra mažiau reikšmingi.

10 lentelė.

**Ryšys tarp ikimokyklinių ugdymo įstaigų pasirinkimo kriterijų ir respondentų
(N=1089)**

Kriterijai		Respondentai				
		Mama		Tėtis		
		N	%	N	%	
Patogi geografinė padėtis	Taip	537	68,1	193	64,1	$\chi^2 = 1,599$; $df = 1$; $p = 0,206$ <i>Pearson'o Chi-kvadrato testas</i>
	Ne	251	31,9	108	35,9	
Lanko / lankė vyresni vaikai	Taip	202	25,6	89	29,6	$\chi^2 = 1,721$; $df = 1$; $p = 0,190$ <i>Pearson'o Chi-kvadrato testas</i>
	Ne	586	74,4	212	70,4	
Patys tėvai lankė	Taip	72	9,1	20	6,6	$\chi^2 = 1,750$; $df = 1$; $p = 0,186$ <i>Pearson'o Chi-kvadrato testas</i>
	Ne	716	90,9	281	93,4	
Geri atsiliepimai žiniasklaidoje	Taip	41	5,2	19	6,3	$\chi^2 = 0,515$; $df = 1$; $p = 0,473$ <i>Pearson'o Chi-kvadrato testas</i>
	Ne	747	94,8	282	93,7	
Aukštos kvalifikacijos specialistai	Taip	141	17,9	46	15,3	$\chi^2 = 1,044$; $df = 1$; $p = 0,307$ <i>Pearson'o Chi-kvadrato testas</i>
	Ne	647	82,1	255	84,7	
Dirba pažįstami specialistai	Taip	57	7,2	23	7,6	$\chi^2 = 0,053$; $df = 1$; $p = 0,818$ <i>Pearson'o Chi-kvadrato testas</i>
	Ne	731	92,8	278	92,4	

Lentelės tęsinys kitame puslapyje

Kriterijai		Respondentai				
		Mama		Tėtis		
		N	%	N	%	
Rekomendavo pažįstami	Taip	113	14,3	42	14,0	$\chi^2 = 0,027$; $df = 1$; $p = 0,870$ <i>Pearson'o Chi-kvadrato testas</i>
	Ne	675	85,7	259	86,0	
Geros patalpos	Taip	62	7,9	23	7,6	$\chi^2 = 0,016$; $df = 1$; $p = 0,901$ <i>Pearson'o Chi-kvadrato testas</i>
	Ne	726	92,1	278	92,4	
Mažos grupės	Taip	7	0,9	6	2,0	$p = 0,207$ <i>Fisher'io testas</i>
	Ne	781	99,1	295	98,0	
Pigu	Taip	31	3,9	16	5,3	$\chi^2 = 1,007$; $df = 1$; $p = 0,316$ <i>Pearson'o Chi-kvadrato testas</i>
	Ne	757	96,1	285	94,7	

Tyrimo rezultatai atskleidė statistiškai stiprų ryšį tarp kai kurių ikimokyklinės ugdymo įstaigos pasirinkimo kriterijų ir motinų amžiaus (11 lentelė).

11 lentelė.

Ryšys tarp ikimokyklinių ugdymo įstaigų pasirinkimo kriterijų ir mamos amžiaus (N=788)

Kriterijai		Mamos amžius						
		≤ 30 m.		31 – 40 m.		≥ 41 m.		
		N	%	N	%	N	%	
Patogi geografinė padėtis	Taip	150	65,8	349	69,4	38	66,7	$\chi^2 = 0,996$; $df = 2$; $p = 0,608$ <i>Pearson'o Chi-kvadrato testas</i>
	Ne	78	34,2	154	30,6	19	33,3	
Lanko / lankė vyresni vaikai	Taip	37	16,2	146	29,0	19	33,3	$\chi^2 = 15,389$; $df = 2$; $p < 0,001$ <i>Pearson'o Chi-kvadrato testas</i>
	Ne	191	83,8	357	71,0	38	66,7	
Patys tėvai lankė	Taip	41	18,0	29	5,8	2	3,5	$p < 0,001$ <i>Fisher'io testas</i>
	Ne	187	82,0	474	94,2	55	96,5	

Kriterijai		Mamos amžius						
		≤ 30 m.		31 – 40 m.		≥ 41 m.		
		N	%	N	%	N	%	
Geri atsiliepimai žiniasklaidoje	Taip	18	7,9	22	4,4	1	1,8	p = 0,081 <i>Fisher'io testas</i>
	Ne	210	92,1	481	95,6	56	98,2	
Aukštos kvalifika. specialistai	Taip	54	23,7	79	15,7	8	14,0	$\chi^2 = 7,420$; df = 2; p = 0,024 <i>Pearson'o Chi-kvadrato testas</i>
	Ne	174	76,3	424	84,3	49	86,0	
Dirba pažįstami specialistai	Taip	23	10,1	30	6,0	4	7,0	p = 0,138 <i>Fisher'io testas</i>
	Ne	205	89,9	473	94,0	53	93,0	
Rekomendavo pažįstami	Taip	35	15,4	75	14,9	3	5,3	$\chi^2 = 4,146$; df = 2; p = 0,126 <i>Pearson'o Chi-kvadrato testas</i>
	Ne	193	84,6	428	85,1	54	94,7	
Geros patalpos	Taip	28	12,3	31	6,2	3	5,3	p = 0,017 <i>Fisher'io testas</i>
	Ne	200	87,7	472	93,8	54	94,7	
Mažos grupės	Taip	1	0,4	5	1,0	1	1,8	p = 0,429 <i>Fisher'io testas</i>
	Ne	227	99,6	498	99,0	56	98,2	
Pigu	Taip	8	3,5	22	4,4	1	1,8	p = 0,696 <i>Fisher'io testas</i>
	Ne	220	96,5	481	95,6	56	98,2	

Kaip matome, vyresnio amžiaus motinos dažniau renkasi darželį, kurį lankė jų vyresni vaikai ($\chi^2 = 15,389$; df = 2; p < 0,001). Toks rezultatas galėtų būti todėl, kad vyresnės mamos gali turėti daugiau nei vieną vaiką, ir šis kriterijus (lanko vyresni vaikai) turi didelę įtaką ieškant darželio jaunesniems vaikams. Taip pat pastebime, jog jaunesnės mamos daugiau dėmesio skiria ikimokyklinei ugdymo įstaigai, kurią pačios lankė (p < 0,001), kurioje dirba aukštos kvalifikacijos specialistai ($\chi^2 = 7,420$; df = 2; p = 0,024) bei dažniau atsižvelgia į geresnes darželio patalpas (p = 0,017). Galima daryti prielaidą, kad jaunesnio amžiaus respondentės dažniau renkasi darželiu, kuriuos pačios lankė, todėl, jog: neišvyko gyventi į kita rajoną ar miestą, o gyvena kartu su tėvais arba netoli jų ir renkasi arčiau esantį darželį; žino, kokia įstaigoje atmosfera; galbūt ikimokyklinėje ugdymo įstaigoje yra pažįstamos auklėtojos ir kt.

Tyrimo rezultatai atskleidė statistiškai stiprų ryšį tarp kai kurių ikimokyklinės ugdymo įstaigos pasirinkimo kriterijų ir tėčių amžiaus (12 lentelė).

12 lentelė.

**Ryšys tarp ikimokyklinių ugdymo įstaigų pasirinkimo kriterijų ir tėčio amžiaus
(N=301)**

Kriterijai		Tėčio amžius						
		≤ 30 m.		31 – 40 m.		≥ 41 m.		
		N	%	N	%	N	%	
Patogi geografinė padėtis	Taip	25	62,5	139	66,2	29	56,9	$\chi^2 = 1,604$; $df = 2$; $p = 0,448$ <i>Pearson'o Chi-kvadrato testas</i>
	Ne	15	37,5	71	33,8	22	43,1	
Lanko / lankė vyresni vaikai	Taip	6	15,0	62	29,5	21	41,2	$\chi^2 = 7,377$; $df = 2$; $p = 0,025$ <i>Pearson'o Chi-kvadrato testas</i>
	Ne	34	85,0	148	70,5	30	58,8	
Patys tėvai lankė	Taip	4	10,0	13	6,2	3	5,9	$p = 0,669$ <i>Fisher'io testas</i>
	Ne	36	90,0	197	93,8	48	94,1	
Geri atsiliepimai žiniasklaidoje	Taip	4	10,0	12	5,7	3	5,9	$p = 0,569$ <i>Fisher'io testas</i>
	Ne	36	90,0	198	94,3	48	94,1	
Aukštos kvalifika. specialistai	Taip	7	17,5	29	13,8	10	19,6	$\chi^2 = 1,241$; $df = 2$; $p = 0,538$ <i>Pearson'o Chi-kvadrato testas</i>
	Ne	33	82,5	181	86,2	41	80,4	
Dirba pažįstami specialistai	Taip	4	10,0	14	6,7	5	9,8	$p = 0,585$ <i>Fisher'io testas</i>
	Ne	36	90,0	196	93,3	46	90,2	
Rekomendavo pažįstami	Taip	10	25,0	22	10,5	10	19,6	$\chi^2 = 7,538$; $df = 2$; $p = 0,023$ <i>Pearson'o Chi-kvadrato testas</i>
	Ne	30	75,0	188	89,5	41	80,4	
Geros patalpos	Taip	3	7,5	15	7,1	5	9,8	$p = 0,793$ <i>Fisher'io testas</i>
	Ne	37	92,5	195	92,9	46	90,2	
Mažos grupės	Taip	1	2,5	4	1,9	1	2,0	$p = 0,832$ <i>Fisher'io testas</i>
	Ne	39	97,5	206	98,1	50	98,0	
Pigu	Taip	2	5,0	12	5,7	2	3,9	$p = 1,000$ <i>Fisher'io testas</i>
	Ne	38	95,0	198	94,3	49	96,1	

Vyresnio amžiaus tėčiai dažniau renkasi darželį, kurį lankė jų vyresni vaikai ($\chi^2 = 7,377$; $df = 2$; $p = 0,025$). Tai yra tokia pati sąsaja, kaip ir tarp motino amžiaus bei to paties kriterijaus. Skirtingai nei mamos, tėčiai, kurių amžius yra ≤ 30 metų, labiau linkę pasitikėti pažįstamų rekomendacijomis, kuomet renkasi vaikų darželį ($\chi^2 = 7,538$; $df = 2$; $p = 0,023$).

Tyrimo rezultatai atskleidė statistiškai stiprų ryšį tarp kai kurių ikimokyklinės ugdymo įstaigos pasirinkimo kriterijų ir motinų išsilavinimo (13 lentelė).

13 lentelė.

Ryšys tarp ikimokyklinių ugdymo įstaigų pasirinkimo kriterijų ir mamos išsilavinimo (N=788)

Kriterijai		Mamos išsilavinimas				
		Aukštasis		Nėra aukštasis		
		N	%	N	%	
Patogi geografinė padėtis	Taip	451	69,4	86	62,3	$\chi^2 = 2,618$; $df = 1$; $p = 0,106$ Pearson'o Chi-kvadrato testas
	Ne	199	30,6	52	37,7	
Lanko / lankė vyresni vaikai	Taip	163	25,1	39	28,3	$\chi^2 = 0,605$; $df = 1$; $p = 0,457$ Pearson'o Chi-kvadrato testas
	Ne	487	74,9	99	71,7	
Patys tėvai lankė	Taip	44	6,8	28	20,3	$\chi^2 = 25,065$; $df = 1$; $p < 0,001$ Pearson'o Chi-kvadrato testas
	Ne	606	93,2	110	79,7	
Geri atsiliepimai žiniasklaidoje	Taip	31	4,8	10	7,2	$\chi^2 = 1,416$; $df = 1$; $p = 0,234$ Pearson'o Chi-kvadrato testas
	Ne	619	95,2	128	92,8	
Aukštos kvalifikacijos specialistai	Taip	113	17,4	28	20,3	$\chi^2 = 0,654$; $df = 1$; $p = 0,419$ Pearson'o Chi-kvadrato testas
	Ne	537	82,6	110	79,7	
Dirba pažįstami specialistai	Taip	42	6,5	15	10,9	$\chi^2 = 3,296$; $df = 1$; $p = 0,069$ Pearson'o Chi-kvadrato testas
	Ne	608	93,5	123	89,1	
Rekomendavo pažįstami	Taip	99	15,2	14	10,1	$\chi^2 = 2,397$; $df = 1$; $p = 0,122$ Pearson'o Chi-kvadrato testas
	Ne	551	84,8	124	89,9	

Lentelės tęsinys kitame puslapyje

Kriterijai		Mamos išsilavinimas				
		Aukštasis		Nėra aukštasis		
		N	%	N	%	
Geros patalpos	Taip	43	6,6	19	13,8	$\chi^2 = 8,034$; $df = 1$; $p = 0,005$ <i>Pearson'o Chi-kvadrato testas</i>
	Ne	607	93,4	119	86,2	
Mažos grupės	Taip	6	0,9	1	0,7	$p = 1,000$ <i>Fisher'io testas</i>
	Ne	644	99,1	137	99,3	
Pigu	Taip	27	4,2	4	2,9	$\chi^2 = 0,475$; $df = 1$; $p = 0,491$ <i>Pearson'o Chi-kvadrato testas</i>
	Ne	623	95,8	134	97,1	

Motinos, neturinčios aukštojo išsilavinimo, dažniau renkasi darželį, kurį pačios lankė ($\chi^2 = 25,065$; $df = 1$; $p < 0,001$) bei daugiau dėmesio skiria geresnėm darželio patalpoms ($\chi^2 = 8,034$; $df = 1$; $p = 0,005$). Toks, atrodo, nelogiškas rezultatas yra todėl, kad respondentės, neturinčios aukštojo išsilavinimo, yra jaunesnio amžiaus, o jaunesnės motinos (kaip jau buvo minėta prieš tai) dažniau renkasi ikimokyklinės ugdymo įstaigas, kurias lankė pačios bei kurios turi geresnes patalpas.

Duomenų analizė atskleidė, kad nenustatyta statistiškai reikšminga sąsaja tarp ikimokyklinio ugdymo įstaigos pasirinkimo kriterijų ir tėčių išsilavinimo. Skirtingą išsilavinimą turinčių tėčių darželio pasirinkimo kriterijai yra panašūs (14 lentelė).

Taip pat nėra nenustatyta statistiškai reikšminga sąsaja tarp ikimokyklinio ugdymo įstaigos pasirinkimo kriterijų ir darželį lankančio vaiko lyties. Šis požymis daro tik labai nedidelę įtaką tėvams, kurie renkasi vaikų darželį (15 lentelė).

Ryšys tarp ikimokyklinių ugdymo įstaigų pasirinkimo kriterijų ir tėčio išsilavinimo (N=301)

Kriterijai		Tėčio išsilavinimas				
		Aukštasis		Nėra aukštasis		
		N	%	N	%	
Patogi geografinė padėtis	Taip	151	65,9	42	58,3	$\chi^2 = 1,377$; $df = 1$; $p = 0,241$ <i>Pearson'o Chi-kvadrato testas</i>
	Ne	78	34,1	30	41,7	
Lanko / lankė vyresni vaikai	Taip	68	29,7	21	29,2	$\chi^2 = 0,007$; $df = 1$; $p = 0,932$ <i>Pearson'o Chi-kvadrato testas</i>
	Ne	161	70,3	51	70,8	
Patys tėvai lankė	Taip	16	7,0	4	5,6	$p = 0,792$ <i>Fisher'io testas</i>
	Ne	213	93,0	68	94,4	
Geri atsiliepimai žiniasklaidoje	Taip	16	7,0	3	4,2	$p = 0,579$ <i>Fisher'io testas</i>
	Ne	213	93,0	69	95,8	
Aukštos kvalifikacijos specialistai	Taip	36	15,7	10	13,9	$\chi^2 = 0,142$; $df = 1$; $p = 0,706$ <i>Pearson'o Chi-kvadrato testas</i>
	Ne	193	84,3	62	86,1	
Dirba pažįstami specialistai	Taip	15	6,6	8	11,1	$\chi^2 = 1,615$; $df = 1$; $p = 0,204$ <i>Pearson'o Chi-kvadrato testas</i>
	Ne	214	93,4	64	88,9	
Rekomendavo pažįstami	Taip	29	12,7	13	18,1	$\chi^2 = 1,326$; $df = 1$; $p = 0,249$ <i>Pearson'o Chi-kvadrato testas</i>
	Ne	200	87,3	59	81,9	
Geros patalpos	Taip	14	6,1	9	12,5	$\chi^2 = 3,166$; $df = 1$; $p = 0,075$ <i>Pearson'o Chi-kvadrato testas</i>
	Ne	215	93,9	63	87,5	
Mažos grupės	Taip	5	2,2	1	1,4	$p = 1,000$ <i>Fisher'io testas</i>
	Ne	224	97,8	71	98,6	
Pigu	Taip	13	5,7	3	4,2	$p = 0,770$ <i>Fisher'io testas</i>
	Ne	216	94,3	69	95,8	

**Ryšys tarp ikimokyklinių ugdymo įstaigų pasirinkimo kriterijų ir vaiko lyties
(N=1089)**

Kriterijai		Vaiko lytis				
		Mergaitė		Berniukas		
		N	%	N	%	
Patogi geografinė padėtis	Taip	368	67,6	362	66,4	$\chi^2 = 0,185$; $df = 1$; $p = 0,667$ <i>Pearson'o Chi-kvadrato testas</i>
	Ne	176	32,4	183	33,6	
Lanko / lankė vyresni vaikai	Taip	143	26,3	148	27,2	$\chi^2 = 0,105$; $df = 1$; $p = 0,746$ <i>Pearson'o Chi-kvadrato testas</i>
	Ne	401	73,7	397	72,8	
Patys tėvai lankė	Taip	41	7,5	51	9,4	$\chi^2 = 1,167$; $df = 1$; $p = 0,280$ <i>Pearson'o Chi-kvadrato testas</i>
	Ne	503	92,5	494	90,6	
Geri atsiliepimai žiniasklaidoje	Taip	36	6,6	24	4,4	$\chi^2 = 2,563$; $df = 1$; $p = 0,109$ <i>Pearson'o Chi-kvadrato testas</i>
	Ne	508	93,4	521	95,6	
Aukštos kvalifikacijos specialistai	Taip	91	16,7	96	17,6	$\chi^2 = 0,151$; $df = 1$; $p = 0,698$ <i>Pearson'o Chi-kvadrato testas</i>
	Ne	453	83,3	449	82,4	
Dirba pažįstami specialistai	Taip	41	7,5	39	7,2	$\chi^2 = 0,058$; $df = 1$; $p = 0,810$ <i>Pearson'o Chi-kvadrato testas</i>
	Ne	503	92,5	506	92,8	
Rekomendavo pažįstami	Taip	74	13,6	81	14,9	$\chi^2 = 0,354$; $df = 1$; $p = 0,552$ <i>Pearson'o Chi-kvadrato testas</i>
	Ne	470	86,4	464	85,1	
Geros patalpos	Taip	48	8,8	37	6,8	$\chi^2 = 1,566$; $df = 1$; $p = 0,211$ <i>Pearson'o Chi-kvadrato testas</i>
	Ne	496	91,2	508	93,2	
Mažos grupės	Taip	7	1,3	6	1,1	$\chi^2 = 0,080$; $df = 1$; $p = 0,778$ <i>Pearson'o Chi-kvadrato testas</i>
	Ne	537	98,7	539	98,9	
Pigu	Taip	20	3,7	27	5,0	$\chi^2 = 1,076$; $df = 1$; $p = 0,300$ <i>Pearson'o Chi-kvadrato testas</i>
	Ne	524	96,3	518	95,0	

Tyrimo rezultatai atskleidė statistiškai stiprų ryšį tarp vieno ikimokyklinės ugdymo įstaigos pasirinkimo kriterijaus ir vaiko amžiaus (16 lentelė).

16 lentelė.

Ryšys tarp ikimokyklinių ugdymo įstaigų pasirinkimo kriterijų ir vaiko amžiaus (N=1089)

Kriterijai		Vaiko amžius						
		2 – 3 m.		4 – 5 m.		6 – 7 m.		
		N	%	N	%	N	%	
Patogi geografinė padėtis	Taip	228	66,1	309	66,0	193	69,9	$\chi^2 = 1,401$; $df = 2$; $p = 0,496$ <i>Pearson'o Chi-kvadrato testas</i>
	Ne	117	33,9	159	34,0	83	30,1	
Lanko / lankė vyresni vaikai	Taip	99	28,7	111	23,7	81	29,3	$\chi^2 = 3,815$; $df = 2$; $p = 0,148$ <i>Pearson'o Chi-kvadrato testas</i>
	Ne	246	71,3	357	76,3	195	70,7	
Patys tėvai lankė	Taip	30	8,7	43	9,2	19	6,9	$\chi^2 = 1,232$; $df = 2$; $p = 0,540$ <i>Pearson'o Chi-kvadrato testas</i>
	Ne	315	91,3	425	90,8	257	93,1	
Geri atsiliepimai žiniasklaidoje	Taip	29	8,4	21	4,5	10	3,6	$\chi^2 = 8,385$; $df = 2$; $p = 0,015$ <i>Pearson'o Chi-kvadrato testas</i>
	Ne	316	91,6	447	95,5	266	96,4	
Aukštos kvalifika. specialistai	Taip	56	16,2	76	16,2	55	19,9	$\chi^2 = 1,974$; $df = 2$; $p = 0,373$ <i>Pearson'o Chi-kvadrato testas</i>
	Ne	289	83,8	392	83,8	221	80,1	
Dirba pažįstami specialistai	Taip	27	7,8	28	6,0	25	9,1	$\chi^2 = 2,583$; $df = 2$; $p = 0,275$ <i>Pearson'o Chi-kvadrato testas</i>
	Ne	318	92,2	440	94,0	251	90,9	
Rekomendavo pažįstami	Taip	46	13,3	66	14,1	43	15,6	$\chi^2 = 0,645$; $df = 2$; $p = 0,724$ <i>Pearson'o Chi-kvadrato testas</i>
	Ne	299	86,7	402	85,9	233	84,4	
Geros patalpos	Taip	25	7,2	40	8,5	20	7,2	$\chi^2 = 0,627$; $df = 2$; $p = 0,731$ <i>Pearson'o Chi-kvadrato testas</i>
	Ne	320	92,8	428	91,5	256	92,8	
Mažos grupės	Taip	4	1,2	8	1,7	1	0,4	$p = 0,270$ Fisher'io testas
	Ne	341	98,8	460	98,3	275	99,6	
Pigu	Taip	20	5,8	17	3,6	10	3,6	$\chi^2 = 2,683$; $df = 2$; $p = 0,261$ <i>Pearson'o Chi-kvadrato testas</i>
	Ne	325	94,2	451	96,4	266	96,4	

Jaunesnių vaikų tėvai, rinkdamiesi ikimokyklinio ugdymo įstaigą, dažniau atkreipia dėmesį į gerus atsiliepimus žiniasklaidoje ($\chi^2 = 8,385$; $df = 2$; $p = 0,015$). Jie linkę labiau pasitikėti visuomenės informavimo priemonėmis.

Tyrimo rezultatai atskleidė statistiškai stiprų ryšį tarp kai kurių ikimokyklinės ugdymo įstaigos pasirinkimo kriterijų ir motinos socialinės padėties (17 lentelė).

17 lentelė.

Ryšys tarp ikimokyklinių ugdymo įstaigų pasirinkimo kriterijų ir mamos socialinės padėties (N=756)

Kriterijai		Mamos socialinė padėtis						
		Studentė		Dirbanti		Bedarbė		
		N	%	N	%	N	%	
Patogi geografinė padėtis	Taip	12	54,5	466	70,0	41	60,3	$\chi^2 = 4,779$; $df = 2$; $p = 0,092$ <i>Pearson'o Chi-kvadrato testas</i>
	Ne	10	45,5	200	30,0	27	39,7	
Lanko / lankė vyresni vaikai	Taip	5	22,7	172	25,8	19	27,9	$\chi^2 = 12,383$; $df = 2$; $p = 0,004$ <i>Pearson'o Chi-kvadrato testas</i>
	Ne	17	77,3	494	74,2	49	72,1	
Patys tėvai lankė	Taip	6	27,3	53	8,0	10	14,7	$\chi^2 = 1,750$; $df = 1$; $p = 0,186$ <i>Pearson'o Chi-kvadrato testas</i>
	Ne	16	72,7	613	92,0	58	85,3	
Geri atsiliepimai žiniasklaidoje	Taip	1	4,5	32	4,8	7	10,3	$p = 0,127$ <i>Fisher'io testas</i>
	Ne	21	95,5	634	95,2	61	89,7	
Aukštos kvalifika. specialistai	Taip	4	18,2	121	18,2	13	19,1	$p = 0,971$ <i>Fisher'io testas</i>
	Ne	18	81,8	545	81,8	55	80,9	
Dirba pažįstami specialistai	Taip	1	4,5	48	7,2	8	11,8	$p = 0,362$ <i>Fisher'io testas</i>
	Ne	21	95,5	618	92,8	60	88,2	
Rekomendavo pažįstami	Taip	3	13,6	98	14,7	7	10,3	$p = 0,628$ <i>Fisher'io testas</i>
	Ne	19	89,4	568	85,3	61	89,7	
Geros patalpos	Taip	5	22,7	48	7,2	8	11,8	$p = 0,022$ <i>Fisher'io testas</i>
	Ne	17	77,3	618	92,8	60	88,2	

Lentelės tęsinys kitame puslapyje

Kriterijai		Mamos socialinė padėtis						
		Studentė		Dirbanti		Bedarbė		
		N	%	N	%	N	%	
Mažos grupės	Taip	1	4,5	4	0,6	2	2,9	p = 0,049 <i>Fisher'io testas</i>
	Ne	21	95,5	662	99,4	66	97,1	
Pigu	Taip	1	4,5	21	3,2	6	8,8	p = 0,062 <i>Fisher'io testas</i>
	Ne	21	95,5	645	96,8	62	91,2	

Studentės dažniau renkasi darželį, kuriame yra geros patalpos ($p = 0,022$) bei mažos grupės ($p = 0,049$). Galima daryti prielaidą, kad studentės greičiausiai yra jauno amžiaus, o jaunesnės motinos (kaip jau buvo minėta prieš tai) dažniau renkasi ikimokyklinės ugdymo įstaigas, kurios turi geresnes patalpas. Nedarbančios motinos teikia pirmenybę darželiams, kuriuos lanko jų vyresni vaikai ($\chi^2 = 12,383$; $df = 2$; $p = 0,004$).

Tyrimo rezultatai atskleidė statistiškai stiprų ryšį tarp kai kurių ikimokyklinės ugdymo įstaigos pasirinkimo kriterijų ir šeimos biudžeto (18 lentelė).

18 lentelė.

Ryšys tarp ikimokyklinių ugdymo įstaigų pasirinkimo kriterijų ir šeimos biudžeto, tenkančio vienam šeimos nariui (N=1018)

Kriterijai		Biudžetas						
		≤ 100 €		101 – 200 €		≥ 201 €		
		N	%	N	%	N	%	
Patogi geografinė padėtis	Taip	75	67,0	220	60,1	387	71,7	$\chi^2 = 13,178$; $df = 2$; $p = 0,001$ <i>Pearson'o Chi-kvadrato testas</i>
	Ne	37	33,0	146	39,9	153	28,3	
Lanko / lankė vyresni vaikai	Taip	36	32,1	108	29,5	128	23,7	$\chi^2 = 5,644$; $df = 2$; $p = 0,059$ <i>Pearson'o Chi-kvadrato testas</i>
	Ne	76	67,9	258	70,5	412	76,3	
Patys tėvai lankė	Taip	11	9,8	51	13,9	27	5,0	$\chi^2 = 22,009$; $df = 2$; $p < 0,001$ <i>Pearson'o Chi-kvadrato testas</i>
	Ne	101	90,2	315	86,1	513	95,0	

Kriterijai		Biudžetas						
		≤ 100 €		101 – 200 €		≥ 201 €		
		N	%	N	%	N	%	
Geri atsiliepimai žiniasklaidoje	Taip	6	5,4	25	6,8	23	4,3	$\chi^2 = 2,872$; df = 2; p = 0,238 <i>Pearson'o Chi-kvadrato testas</i>
	Ne	106	94,6	341	93,2	517	95,7	
Aukštos kvalifika. specialistai	Taip	24	21,4	71	19,4	77	14,3	$\chi^2 = 5,945$; df = 2; p = 0,051 <i>Pearson'o Chi-kvadrato testas</i>
	Ne	88	78,6	295	80,6	463	85,7	
Dirba pažįstami specialistai	Taip	12	10,7	31	8,5	35	6,5	$\chi^2 = 2,876$; df = 2; p = 0,237 <i>Pearson'o Chi-kvadrato testas</i>
	Ne	100	89,3	335	91,5	505	93,5	
Rekomendavo pažįstami	Taip	15	13,4	54	14,8	74	13,7	$\chi^2 = 0,244$; df = 2; p = 0,885 <i>Pearson'o Chi-kvadrato testas</i>
	Ne	97	86,6	312	85,2	466	86,3	
Geros patalpos	Taip	11	9,8	33	9,0	36	6,7	$\chi^2 = 2,333$; df = 2; p = 0,311 <i>Pearson'o Chi-kvadrato testas</i>
	Ne	101	90,2	333	91,0	504	93,3	
Mažos grupės	Taip	1	0,9	3	0,8	8	1,5	p = 0,831 <i>Fisher'io testas</i>
	Ne	111	99,1	363	99,2	532	98,5	
Pigu	Taip	3	2,7	16	4,4	28	5,2	$\chi^2 = 1,402$; df = 2; p = 0,496 <i>Pearson'o Chi-kvadrato testas</i>
	Ne	109	97,3	350	95,6	512	94,8	

Respondentai, kurių šeimos biudžetas, tenkantis vienam šeimos nariui, yra ≤ 100 € ir ≥ 201 €, dažniau renkasi darželį pagal patogią geografinę padėtį ($\chi^2 = 13,178$; df = 2; p = 0,001). Šis kriterijus gali reikšti patogią ikimokyklinės ugdymo įstaigos geografinę padėtį prie namų arba prie darbovietės. Galbūt mažą biudžetą turinčios šeimos darželį renkasi prie namų, kad mažiau būtų išlaidų ir nereikėtų vaiką kiekvieną dieną vežioti viešuoju transportu ar automobiliu. Tuo tarp didelį biudžetą turinčios šeimos pasirinko šį kriterijų turėdami omenyje tai, kad patogią geografinę padėtis yra arti darbovietės ar pakeliui į ją ir jie nesirūpina dėl papildomų išlaidų. Respondentai, kurių šeimos biudžetas, tenkantis vienam šeimos nariui, yra 101 – 200 €, dažniau teikia pirmenybę ikimokyklinio ugdymo įstaigoms, kurias lankė patys ($\chi^2 = 22,009$; df = 2; p < 0,001).

Siekiant išsiaiškinti, kas daro įtaką visiems tėvų kriterijams, renkantis ikimokyklinio ugdymo įstaigą, logistinės regresijos būdu buvo sudaryti modeliai, kurių kintamieji galėtų tai paaiškinti. Prie tiriamųjų veiksnių buvo priskirta: tėvų lytis, amžius, išsilavinimas bei socialinė padėtis, vaiko lytis, jo amžius, šeimos biudžetas. Nustatyti veiksnių šansų santykiai (ŠS) pateikti 19 lentelėje.

19 lentelė.

Ikimokyklinės ugdymo įstaigos pasirinkimo kriterijus įtakoiantys veiksniai

Įtakoiantys veiksniai		Šansų santykis (ŠS)	95 % pasikliautiniai intervalai	P
<i>PATOGI GEOGRAFINĖ PADĖTIS</i>				
Tėčio amžius	≤ 30 m.	1	–	–
	31 – 40 m.	0,403	0,169 – 0,962	0,041
	≥ 41 m.	0,192	0,071 – 0,518	0,001
Mamos išsilavinimas	Nėra aukštasis	1	–	–
	Aukštasis	1,449	0,823 – 2,550	0,199
Vaiko lytis	Mergaitės	1	–	–
	Berniukai	0,656	0,402 – 1,071	0,092
Modelio patikimumas: $\chi^2 = 15,722$; $df = 4$; $p = 0,003$ Cox&Snell $R^2 = 0,051$ Nagelkerke $R^2 = 0,070$				
<i>DARŽELĮ LANKĖ TĖVAI</i>				
Tėčio amžius	≤ 30 m.	1	–	–
	31 – 40 m.	0,677	0,073 – 6,255	0,731
	≥ 41 m.	3,721	0,414 – 3,422	0,241
Modelio patikimumas: $\chi^2 = 5,874$; $df = 2$; $p = 0,053$ Cox&Snell $R^2 = 0,021$ Nagelkerke $R^2 = 0,079$				
<i>ŽINIASKLAIDA</i>				
Mamos socialinė padėtis	Studentė	1	–	–
	Dirbanti	0,372	0,042 – 3,304	0,375
	Bedarbė	2,435	0,247 – 24,039	0,446
Modelio patikimumas: $\chi^2 = 6,584$; $df = 2$; $p = 0,037$ Cox&Snell $R^2 = 0,024$ Nagelkerke $R^2 = 0,083$				

Lentelės tęsinys kitame puslapyje

Lentelės tęsinys

Įtakojančys veiksniai		Šansų santykis (ŠS)	95 % pasikliautiniai intervalai	P
DIRBA KVALIFIKUOTI SPECIALISTAI				
Mamos išsilavinimas	Nėra aukštasis	1	–	–
	Aukštasis	2,622	1,063 – 6,471	0,036
Modelio patikimumas: $\chi^2 = 5,230$; $df = 1$; $p = 0,022$ Cox&Snell $R^2 = 0,019$ Nagelkerke $R^2 = 0,031$				
PAŽŪSTAMŲ REKOMENDACIJA				
Tėčio amžius	≤ 30 m.	1	–	–
	31 – 40 m.	4,361	0,987 – 19,262	0,052
	≥ 41 m.	1,650	0,278 – 9,776	0,581
Tėčio išsilavinimas	Nėra aukštasis	1	–	–
	Aukštasis	0,502	0,241 – 1,046	0,066
Vaiko lytis	Mergaitės	1	–	–
	Berniukai	0,477	0,238 – 0,957	0,037
Vaiko amžius	2 – 3 m.	1	–	–
	4 – 5 m.	1,990	0,824 – 4,809	0,126
	6 – 7 m.	1,424	0,537 – 3,771	0,477
Modelio patikimumas: $\chi^2 = 17,371$; $df = 6$; $p = 0,008$ Cox&Snell $R^2 = 0,056$ Nagelkerke $R^2 = 0,101$				
GEROS DARŽELIO PATALPOS				
Biudžetas	≤ 100 €	1	–	–
	101 – 200 €	0,307	0,088 – 0,088	0,066
	≥ 201 €	0,278	0,073 – 0,770	0,017
Modelio patikimumas: $\chi^2 = 4,969$; $df = 2$; $p = 0,043$ Cox&Snell $R^2 = 0,018$ Nagelkerke $R^2 = 0,042$				

Lentelės tęsinys kitame puslapyje

Įtakoiantys veiksniai		Šansų santykis (ŠS)	95 % pasikliautiniai intervalai	P
<i>MAŽI MOKESČIAI</i>				
Tėčio amžius	≤ 30 m.	1	–	–
	31 – 40 m.	0,205	0,060 – 0,701	0,012
	≥ 41 m.	1,103	0,321 – 3,787	0,876
Vaiko amžius	2 – 3 m.	1	–	–
	4 – 5 m.	0,384	0,137 – 1,077	0,069
	6 – 7 m.	0,266	0,068 – 1,046	0,058
Modelio patikimumas: $\chi^2 = 18,484$; $df = 4$; $p = 0,001$ Cox&Snell $R^2 = 0,060$ Nagelkerke $R^2 = 0,150$				

Tyrimo rezultatai rodo, kad daugiamatės dvinarės logistinės regresijos pagalba sudaryti modeliai nėra labai patikimi ir paaiškina tik nedidelę dalį priklausomojo kintamojo variacijos.

Labiausiai ikimokyklinio ugdymo įstaigos pasirinkimui įtaką daro:

- tėčio amžius, kuris turi reikšmės renkantis darželį pagal patogią geografinę padėtį, pažįstamų rekomendacijas, mažus mokesčius, anksčiau lankytą tėčio darželį;
- tėčio išsilavinimas, nuo kurio priklauso pasirinkimas pagal pažįstamų rekomendacijas;
- mamos išsilavinimas svarbus, kuomet ikimokyklinė įstaiga renkama pagal kvalifikuotus darželio specialistus bei patogią geografinę padėtį;
- mamos socialinė padėtis turi įtakos renkantis pagal žiniasklaidos patarimus;
- vaiko lytis, kuri turi reikšmės renkantis pagal patogią geografinę padėtį ir pažįstamų rekomendacijas;
- vaiko amžius svarbus, kai renkama pagal mažus mokesčius bei pažįstamų rekomendacijas;
- šeimos biudžetas, nuo kurio priklauso pasirinkimas pagal geras darželio patalpas.

Taip pat atlikus logistinę regresiją, nenustatyti, jokie veiksniai, kurie darytų įtaką kitiems ikimokyklinės ugdymo įstaigos pasirinkimo kriterijams, tokiems kaip: darželį lanko / lankė vyresni vaikai, dirba pažįstami specialistai, mažos darželių grupės.

4.4. Tėvų ikimokyklinio ugdymo įstaigų pasirinkimo galimybės

Iš pradžių buvo bandoma išsiaiškinti darželių poreikį. Tėvų pasiteirauta, kaip jie pasielgtų, jei turėtų galimybę pakeisti gyvenimo sąlygas – vis tiek vestų vaiką į vaikų darželį, samdytų auklę, patikėtų vaiką artimų giminaičių priežiūrai (seneliams, tetai ir kt.), ar vestų vaiką į darželį nereguliariai (kas antrą dieną, kelioms valandoms ir pan.). Tyrimo duomenys pateikti 20 lentelėje.

20 lentelė.

Respondentų ikimokyklinės ugdymo įstaigos pasirinkimas pasikeitus gyvenimo sąlygoms (N=1089)

Priežastys	Tėvų pasirinkimas			
	Taip		Ne	
	N	%	N	%
Vis tiek vestų vaiką į darželį	927	85,1	162	14,9
Vestų vaiką į darželį nereguliariai (kas antrą dieną, kelioms valandoms ir pan.)	165	15,2	924	84,8
Samdytų auklę	21	1,9	1068	98,1
Patikėtų vaiką giminaičių priežiūrai (seneliams, tetai ir kt.)	20	1,8	1069	98,2
Kita	11	1,0	1078	99,0

Tyrimo duomenų analizė parodė, kad didžioji dalis tėvų (85,1 %), pasikeitus jų gyvenimo sąlygoms, vis tiek vestų vaiką į ikimokyklinio ugdymo įstaigą. Taip pat net 15, 2 % respondentų nereguliariai vestų vaiką į darželį. Respondentai, kurie pasirinko kitą atsakymo variantą, tokį savo sprendimą nepakomentavo jokiais savo atsakymo variantais.

Panašus tyrimas vyko Klaipėdoje 2004 metais. Jo metu buvo nustatyta, kad 78,3 % tėvų, pasikeitus jų gyvenimo sąlygoms, vis tiek vestų vaiką į ikimokyklinio ugdymo įstaigą, o nereguliariai pasinaudoti darželio paslaugomis linkę 24,5 % respondentų (43).

Apibendrinus šių tyrimų rezultatus, galima teigti, jog laikui bėgant tėvų poreikis kokybiškam vaiko ugdymui vis didėja, o tai rodo didelį pasitikėjimą šiomis institucijomis.

Labai nedidelė dalis tėvų (1,9 %) nurodė, jog vaiko priežiūrai samdytų auklę. Lietuvoje dar nėra populiarios auklės paslaugos. Dauguma šalių (Latvija, Estija, Ispanija, Vokietija, Italija, Didžioji Britanija, Skandinavijos šalys ir kt.) reglamentuoja ankstyvojo ugdymo paslaugų teikimą namuose, bet mūsų šalyje tai dar netaikoma. Šios paslaugos aktualiausios patiems mažiausiems (iki trejų metų) vaikams, vyresnieji dažniausiai jau eina į darželius. Kai kuriose šalyse reglamentuojamos auklės sudaro gana didelę ankstyvojo ugdymo dalį. Toks ugdymas yra naudingas, nes praplečia paslaugų įvairovę, padaugėja galimybių atsižvelgti į įvairių šeimų poreikius, leidžia nustatyti reikalavimus visoms vaikų priežiūros paslaugoms, užtikrinti jų kokybę ir sveikatos apsaugą, o svarbiausia – užtikrina darbuotojų kvalifikaciją ir ikimokyklinio ugdymo programų įgyvendinimą namuose. Tokie sprendimai yra puiki galimybė ir išeitis tuomet, kai mažyliai blogai jaučiasi didelėse grupėse arba labai dažnai serga (14,46).

Kadangi atlikto tyrimo rezultatai parodė, kad vaikų darželių poreikis yra didelis, tyrimo metu buvo siekiama įvertinti tėvų ikimokyklinio ugdymo įstaigų realias pasirinkimo galimybes. Kaip teigė respondentai, 509 vaikų tėvai (46,7 %) turėjo galimybę pasirinkti darželį, o likę neturėjo tokios galimybės – 580 (53,3 %). 895 vaikų tėvai (82,2 %) norėjo, kad mažylis lankytų būtent tą ikimokyklinio ugdymo įstaigą, kurioje dabar yra, o 194 (17,8 %) – nepatenkinti gautu darželiu.

Realios ikimokyklinės įstaigos pasirinkimo galimybės nesiskiria pagal tėvų lytį, amžių, išsilavinimą, vaiko lytį bei jo amžių, motinos socialinę padėtį ir šeimos biudžetą.

Vaikų teisių kontrolieriaus tarnybos atlikto tyrimo rezultatai rodo panašias tendencijas. Tėvų ikimokyklinio ugdymo pasirinkimo galimybes apriboja ikimokyklinio ugdymo paslaugų organizavimo nelankstumas. Nevienodas darželių tinklo pasiskirstymas apriboja tėvų pasirinkimo galimybes, sudaro nepagrįstas eiles ir daug rūpesčių bei nepatogumų tėvams, nes nauji mikrorajonai dažniausiai statomi be socialinės infrastruktūros. Statant naujus mikrorajonus ir nenumatant nei vienos

ikimokyklinio ugdymo įstaigos, tėvai priversti iš anksto vaiką užrašyti į artimiausią darželį. Dar viena priežastis – Lietuvoje ikimokyklinis ugdymas yra nemokamas nuo pat gimimo, tai yra tėvai moka tik už maistą. Tačiau nėra vietos garantijos ir dėl to atsiranda didelis pasiūlos ir paklausos neatitikimas (14,47).

Apibendrinant galima teigti, kad tėvams ikimokyklinio ugdymo įstaiga – didelis palengvinimas rūpinantis vaiku. Lietuvoje yra didelis ikimokyklinio ugdymo įstaigų poreikis, tačiau darželio pasirinkimo galimybė maža bei paslaugos sunkiai prieinamos, kadangi ikimokyklinio ugdymo paslaugų prieinamumą riboja nepakankamas institucijų skaičius ir nepalankios sąlygos priimti visus norinčius.

4.5. Ikimokyklinių ugdymo įstaigų teikiamų paslaugų ir tėvų lūkesčių dermė

Kaip minėta, vienas šio tyrimo tikslų – išsiaiškinti, kiek ikimokyklinio ugdymo institucijų teikiamos paslaugos atitinka tėvų lūkesčius.

Iš pradžių siekėme nustatyti tėvų lūkesčius vaikų darželio atžvilgiu, vėliau – subjektyvų respondentų ikimokyklinės ugdymo įstaigos teikiamų paslaugų vertinimą. Paslaugų vertinimą paprašėme įvertinti balais: 1 balas – blogiausias vertinimas, 5 balai – geriausias vertinimas.

21 lentelėje pateikti duomenys apie tėvų lūkesčius vaikų darželio atžvilgiu.

Tėvų lūkesčiai prieš vedant vaiką į darželį yra gana aukšti. Beveik 60 % tėvų svarbiausia yra darželyje rengiama papildoma veikla (meniniai, sportiniai būreliai ir kt.) bei visapusiškos veiklos organizavimas. 59,0 % norėtų gauti informaciją iš auklėtojų apie vaiko elgesį, jo gebėjimus. Patogus ikimokyklinės ugdymo įstaigos darbo laikas svarbus 55,7 % tėvų. Pusė respondentų (50,4 %) prioritetu laiko vaiko saugumą. Jie nori būti tikri, kad jų vaikas darželyje jausis fiziškai ir psichologiškai saugus. Apie 40 % apklaustųjų norėtų, jog nemažai dėmesio būtų skiriama siūlomoms naujovėms (projektai, renginiai, pertvarkoma grupės ar darželio aplinka ir kt.), vaikų sveikatos stiprinimui ir nuolatiniam bendradarbiavimui su tėvais (tėvų įtraukiamas į įstaigos veiklą, projektus, komandinį darbą ir kt.). 17,6 % tėvų norėtų, kad grupėse būtų mažas vaikų skaičius.

Tėvų lūkesčiai ikimokyklinės ugdymo įstaigos atžvilgiu (N=1089)

Paslaugų vertinimas	Balai									
	1		2		3		4		5	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Vaikas fiziškai ir psichologiškai jausis saugus	28	2,6	44	4,0	199	18,3	269	24,7	549	50,4
Grupėje bus mažas vaikų skaičius	131	12,0	137	12,6	386	35,4	243	22,3	192	17,6
Bus organizuojama visapusiška veikla	20	1,8	20	1,8	113	10,4	284	26,1	652	59,9
Bus suteikiama galimybė vaiko saviraiškai (meniniai, sportiniai būreliai ir kt.)	17	1,6	22	2,0	116	10,7	273	25,1	661	60,7
Bus nuolat siūlomos naujovės (projektai, renginiai ir kt.)	54	5,0	75	6,9	254	23,3	26	26,3	420	38,6
Pedagogai nuolat informuos apie vaiko elgesį, jo gebėjimus	21	1,9	27	2,5	118	10,8	281	25,8	642	59,0
Bus nuolatinis bendradarbiavimas su tėvais (tėvų įtraukiamas į įstaigos veiklą, projektus, komandinį darbą ir kt.)	39	3,6	83	7,6	280	25,7	269	24,7	418	38,4
Bus patogus darželio darbo laikas	28	2,6	23	2,1	153	14,0	278	25,5	607	55,7
Daug dėmesio bus skiriama sveikatos stiprinimui	31	2,8	76	7,0	248	22,8	299	27,5	435	39,9

Panašus tyrimas buvo atliktas 2004 metais Klaipėdoje. Daugiau negu pusė tėvų (56,2%) prioritetu laikė vaiko saugumą. Beveik tiek pat respondentų (53,5%) norėjo, kad grupėse būtų mažesnis vaikų skaičius. 24,4% pageidavo, kad su vaiku būtų nuolat užsiimama. 18,7% norėjo gauti informaciją apie vaiko gebėjimus. Taigi tėvams svarbiausia pasirenkant ikimokyklinio ugdymo instituciją yra fizinis, psichologinis vaiko saugumas, kurį gali užtikrinti, tėvų nuomone, mažesnis skaičius grupėse vaikų. Kiek mažesnius reikalavimus tėvai kėlė vaikų ugdomajai veiklai bei informavimui apie vaiko gebėjimus, jo pasiekimus (43).

22 lentelėje pateiktas subjektyvus respondentų ikimokyklinės ugdymo įstaigos teikiamų paslaugų vertinimas.

Tėvų subjektyvus ikimokyklinės ugdymo įstaigos paslaugų vertinimas (N=1089)

Paslaugų vertinimas	Balai									
	1		2		3		4		5	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Vaikas fiziškai ir psichologiškai jaučiasi saugus	12	1,1	35	3,2	138	12,7	374	34,3	530	48,7
Grupėje mažas vaikų skaičius	202	18,5	214	19,7	354	32,5	209	19,2	110	10,1
Organizuojama visapusiška veikla	17	1,6	26	2,4	136	12,5	350	32,1	560	51,4
Suteikiama galimybė vaiko saviraiškai (meniniai, sportiniai būreliai ir kt.)	14	1,3	26	2,4	141	12,9	302	27,7	606	55,6
Nuolat siūlomoms naujovėms (projektai, renginiai ir kt.)	41	3,8	78	7,2	275	25,3	324	29,8	371	34,1
Pedagogai nuolat informuoja apie vaiko elgesį, jo gebėjimus	14	1,3	36	3,3	129	11,8	297	27,3	613	56,3
Nuolatinis bendradarbiavimas su tėvais (tėvų įtraukiamas į įstaigos veiklą, projektus, komandinį darbą ir kt.)	26	2,4	75	6,9	241	22,1	304	27,9	443	40,7
Patogus darželio darbo laikas	24	2,2	55	5,1	122	11,2	266	24,4	622	57,1
Daug dėmesio skiriama sveikatos stiprinimui	54	5,0	101	9,3	354	32,5	307	28,2	273	25,1

Daugiau nei pusė respondentų yra visiškai patenkinti darželio darbo laiku, gaunama informacija iš auklėtojų apie vaiko elgesį, jo gebėjimus, darželyje rengiama papildoma veikla (meniniai, sportiniai būreliai ir kt.) bei visapusiškos veiklos organizavimu. Beveik pusė tėvų (48,7 %) tvirtina, kad vaikas tikrai darželyje jaučiasi fiziškai ir psichologiškai saugus. Nemaža dalis tiriamųjų patenkinta siūlomomis naujovėmis (34,1 %) ir nuolatinio bendradarbiavimo su tėvais (40,7 %). Tik ketvirtadalis respondentų sako, kad ikimokyklinėje ugdymo įstaigoje daug dėmesio skiriama vaiko sveikatos stiprinimui, o vaikų skaičiumi grupėse patenkinti 10,1 % tėvų.

2011 metais Kauno rajone atlikto tyrimo metu nustatyta, kad tėvai nepatenkinti vaikų skaičiumi grupėse: daugiausiai (68,4 %) apklaustųjų pakeistų ikimokyklinukų skaičių grupėje, 27,0 % respondentų netenkina darželių darbo laikas (44).

Apibendrinant galima teigti, kad tėvų lūkesčiai prieš vedant vaiką į darželį yra gana aukšti. Vėliau, subjektyviai vertinant ikimokyklinio ugdymo įstaigų teikiamas paslaugas, galima pastebėti, kad didžioji dalis tėvų patenkina savo lūkesčius. Tačiau darželiuose vis dar mažai dėmesio skiriama vaikų sveikatos stiprinimui bei yra didelė perpildytų grupių problema.

Apklausos metu dar atskirai buvo teirautasi respondentų, ar jie patenkinti ikimokyklinių ugdymo įstaigų teikiamų paslaugų apimtimi ir kokybe. Gauti rezultatai dar kartą leido įsitikinti, jog didžioji dalis tėvų patenkina savo lūkesčius. Darželio teikiamų paslaugų apimti patenkinti 91,8 % tiriamųjų, o teikiamų paslaugų kokybe – 91,6 % tėvų.

Siekiant išsiaiškinti, ar tėvai patenkinti dabartinių ikimokyklinio ugdymo programų pasiūla, jiems buvo užduotas klausimas: ar jaučia kitokių vaikų darželių poreikį. 268 (24,6 %) respondentai nėra patenkinti darželių įvairove.

Taip pat tėvų buvo pasiteirauta, kokių ikimokyklinių ugdymo įstaigų jie pageidautų ateityje. Rezultatai patekti 23 lentelėje.

23 lentelė.

Tėvų poreikis kitokių ikimokyklinio ugdymo įstaigų (N=268)

Teiginiai	Tėvų pasirinkimas			
	Taip		Ne	
	N	%	N	%
Privatūs darželiai	35	13,1	233	86,9
Savaitiniai darželiai	27	10,1	241	89,9
Darželiai, dirbantys pagal specializuotas ugdymo programas (Sveikatos ugdymo, Geros pradžios, Montesori ir kt.)	167	62,3	101	37,7
Darželiai specializuotų grupių sveikatos sutrikimų turintiems specialiujų poreikių vaikams (regėjimo, klausos, kalbos sutrikimai ir kt.)	66	24,6	202	75,4
Katalikiškų ir kitų konfesijų darželiai	14	5,2	254	94,8
Darželiai kitataučių / kitakalbių vaikų ugdymui	18	6,7	250	93,3
Kita	28	10,4	240	89,6

Tėvai, kurie jaučia ikimokyklinių ugdymo įstaigų poreikį, daugiausia pasigenda darželių, dirbančių pagal specializuotas ugdymo programas (Sveikatos ugdymo, Geros pradžios, Montesori ir kt.). Tokių respondentų yra 62,3 %. Ketvirtadalis (24,6 %) norėtų, kad būtų daugiau specialiųjų poreikių vaikams skirtų darželių. Nedidelei daliai tėvų (apie 10 %) trūksta privačių ir savaitinių darželių. Katalikiškų ir kitų konfesijų darželių bei darželių kitataučių / kitakalbių vaikų ugdymui pageidauja šiek tiek daugiau nei 5,0 %. 10,4 % tėvų nurodė kitą priežastį, kurią įrašė patys: valstybiniai darželiai, rajono darželiai, lietuviški darželiai, neprivatūs valstybiniai darželiai, prailginto darbo laiko, pusiau finansuojami ir kt.

Lietuvoje esančių ikimokyklinių ugdymo įstaigų darbo režimas ir darbo trukmė pateikta 24 lentelėje.

24 lentelė.

Ikimokyklinio ugdymo įstaigų darbo režimas ir darbo trukmė

Požymis		Metai	
		2013	2014
Įstaigų darbo režimas	5 dienos per savaitę	666	686
	visą savaitę	9	4
Įstaigų darbo dienos trukmė	3 – 6 valandos	6	5
	9 – 10 valandų	207	208
	9 – 10 ir 24 valandos *	34	29
	12 valandų	246	258
	12 ir 24 valandos *	25	24
	Kita	157	166
Iš viso		675	690

* Ikimokyklinio ugdymo įstaigos, turinčios grupių, dirbančių ištisą parą.

Kai kurie tėvai pasigenda visą savaitę ir ištisą parą dirbančių ikimokyklinio ugdymo įstaigų. Statistikos departamento 2013 – 2014 metų duomenimis, Lietuvoje iš tiesų sumažėjo visą savaitę dirbančių darželių skaičius 5 vienetais. Taip pat sumažėjo ir darželių, turinčių ištisą parą dirbančių grupių. Galbūt yra bandoma visą parą dirbančių darželių stygių kompensuoti padidėjusiu 12 valandų dirbančių darželių skaičiumi (34,48).

Be nepatogaus darželių darbo laiko, tėvams rūpėjo ir specialios paskirties ikimokyklinio ugdymo įstaigos. Statistikos departamento 2011 – 2014 metų duomenimis, Lietuvoje šių įstaigų (įskaitant kitų tipų įstaigas, kuriose yra specialios paskirties grupių) skaičius svyravo nuo 47 iki 84. Paskutinių metų tyrimo duomenimis, 2014 metais šalyje buvo 77 specialios paskirties ikimokyklinių ugdymo įstaigų. Didžioji dalis skirta vaikams, turintiems kalbos (22 įstaigos) bei kompleksinių (29 įstaigos) sutikimų. Atrodo, kad šių įstaigų nėra mažai, jei jos būtų viename mieste, bet darželiai yra išmėtyti po vis Lietuvą ir didesnis sutrikimų turinčių vaikų skaičius, esantis tam tikram mieste, mažins tikimybę nepatekti į specialios paskirties ikimokyklinę ugdymo įstaigą. Geriausias sprendimas – visuose darželiuose įsteigti specialios paskirties grupes. Šiuo metu yra tik keli procentai ikimokyklinio ugdymo įstaigų, kurios parengusios programas įprastos raidos ir specialiųjų poreikių vaikams (34,48,48,49).

Daugeliui tėvų buvo mažai darželių, dirbančių pagal specializuotas ugdymo programas. Lietuvoje atlikto tyrimo duomenimis, beveik trečdalis rajono centrų ikimokyklinio ugdymo įstaigų programos parengtos Montesori programos pagrindu (29,6 %), ir beveik tiek pat Valdorfo programos pagrindu (27,3 %). Miestų darželių programos jų pagrindu parengtos rečiau, rajoninės reikšmės miestuose ir kaimuose – dar rečiau. Į įstaigų programas taip pat integruojami tarptautinių projektų diegiamų programų elementai: „Zipio draugai“ (17,9 %), „Sveikas darželis“ (11,1 %), „Gyvenimo įgūdžių ugdymo programa“ (2,9 %) (49).

Vaikų teisių kontrolieriaus tarnybos atlikto tyrimo metu taip pat buvo nustatyta, kad yra ikimokyklinio ugdymo įstaigų įvairovės trūkumas. Tėvų nuomone, turėtų būti daugiau privačių, savaitinių darželių, darželių, dirbančių pagal netradicines programas. Jaučiamas papildomo ugdymo, specializuotos pagalbos paslaugų trūkumas (47).

Vaikų teisių kontrolieriaus įstaigos atliktas tyrimas atskleidžia, kad keičiantis ekonominei ir socialinei šeimų padėčiai, atsirado būtinybė vis dažniau naudotis ikimokyklinio ugdymo įstaigų teikiamomis paslaugomis, kurių dėl spartaus poreikio augimo ėmė stigti (27).

Švietimo statistikos departamento pateikti duomenys apie ikimokyklinio ugdymo įstaigų skaičių Lietuvoje nuo 2010 – 2014 metų rodo ikimokyklinio ugdymo įstaigų didėjimą: 2010 metų pabaigoje šalyje buvo 626 ikimokyklinio ugdymo įstaigos arba 64 įstaigomis mažiau nei 2014 metais. 2013 – 2030 metų laikotarpiu prognozuojama, kad 0 – 5 metų gyventojų populiacija sumažės 8,5 %. Kol kas vaikų

skaičius vis didėja: 2010 metais buvo 94 737 vaikai, 2014 metais – 113 657 vaikai. Atrodytų, kad viskas vyksta teisingai: didėjant vaikų skaičiui, didėja ir darželių skaičius. Tačiau jeigu pasidomėsime, kiek 1 000 ikimokyklinio amžiaus vaikų tenka vietų, tėvų susirūpinimas dėl vietų trūkumo taps pilnai pagrįstas. 2010 metais iš 1 000 vaikų turėjo galimybę lankyti darželį tik 456 ikimokyklinukai, o 2014 metais – 661 vaikas. Suprantama, kad didėjant darželių skaičiui, didėja ir vietų skaičius, tačiau jis vis tiek nėra pakankamas (7,34,48,50).

Strategijoje „Europa 2020“ pažymima, kad Europos Sąjungos šalys sieks, jog iki 2020 metų ne mažiau kaip 95 % vaikų nuo ketverių metų iki privalomo mokymosi mokykloje pradžios dalyvautų instituciniame ikimokykliniame arba priešmokykliniame ugdyme. Lietuvos Valstybinėje švietimo 2013 – 2022 metų strategijoje numatyta, kad 2022 metais 95 % vaikų lankys ikimokyklinio ir (arba) priešmokyklinio ugdymo grupes. Statistikos departamento pateikti duomenys apie vaikus, dalyvaujančius ikimokykliniame ir priešmokykliniame ugdyme, palyginti su atitinkamo amžiaus vaikais, nesuteikia pasitikėjimo, kad Europos bei Lietuvos strategijose nurodytas procentas bus pasiektas. 2010 metais 60,2 %, o 2014 metais – 68,3 % vaikų lankė darželius. Pastebima didėjanti tendencija, bet per šiuos kelerius metus lankomumas padidėjo tik 8 %. Kad būtų pasiektas strategijoje išskeltas uždavinys, reikia įdėti daug daugiau pastangų, nei ligi šiol (10,34,48,50).

Apibendrinant galima teigti, kad nemaža dalis respondentų sutinka, kad šalyje trūksta įvairesnių ikimokyklinio ugdymo įstaigų bei vaikų ugdymo programų, todėl būtų naudinga plėsti ikimokyklinių įstaigų tinklą ir kurti naujas bei labiau propaguoti jau esamas programas (pavyzdžiui, sveikatingumo programą).

5. IŠVADOS

- Tėvų apsisprendimą vesti vaiką į ikimokyklinę įstaigą lemia šios priežastys: galimybė vaikui bendrauti su bendraamžiais, įstaigoje geresnės ugdymo sąlygos nei namuose, vaikas gali gauti specialistų (logopedo, psichologo) pagalbą. Labai maža tėvų dalis teigė, kad tokiam jų apsisprendimui turėjo įtakos galimybė paskiepyti vaiką bei sunki materialinė šeimos padėtis. **Tėvų apsisprendimo vesti vaiką į ikimokyklinę ugdymo įstaigą priežasčių struktūra panaši pagal mamos amžių, tėčio išsilavinimą, vaiko lytį bei amžių bei šeimos biudžetą.**
- Tėvai dažniausiai renkasi ikimokyklinio ugdymo instituciją dėl šių priežasčių: patogi įstaigos geografinė padėtis (arčiausiai namų, tėvų darbovietės, vyresnio vaiko lankomos mokyklos ir pan.), šią įstaigą lankė vyresni vaikai, aukšta pedagogų kvalifikacija, pažįstamų rekomendacijos. Mažiausia tėvų dalis ikimokyklinę ugdymo įstaigą rinkosi pagal atsiliepimus žiniasklaidoje, nedidelį mokesčių bei mažas grupes.
- Labiausiai ikimokyklinio ugdymo įstaigos pasirinkimui įtaką daro: abiejų tėvų amžius ir išsilavinimas, mamos socialinė padėtis, vaiko lytis ir amžius bei šeimos biudžetas.
- Realiai daugiau nei pusė respondentų neturėjo galimybės pasirinkti norimą darželį. **Realios ikimokyklinės įstaigos pasirinkimo galimybės nesiskiria pagal tėvų lytį, amžių, išsilavinimą, vaiko lytį bei jo amžių, motinos socialinę padėtį ir šeimos biudžetą.**
- Apie 60 % tėvų tikisi ikimokyklinėje įstaigoje tinkamų galimybių vaiko saviraiškai ir psichologinio saugumo. Ikimokyklinio ugdymo įstaigų teikiamų paslaugų kokybė ir apimtis tenkina virš 90 % tėvų lūkesčius. Tačiau, tėvų nuomone, ikimokyklinės įstaigos mažai dėmesio skiria vaikų sveikatos stiprinimui. Aktuali ir perpildytų grupių problema.
- Ketvirtadalis respondentų nėra patenkinti ikimokyklinio ugdymo įstaigų įvairove. Tėvai daugiausia pasigenda ikimokyklinio ugdymo įstaigų, dirbančių pagal specializuotas ugdymo programas (Sveikatos ugdymo, Geros pradžios, Montesori ir kt.) bei specialiųjų poreikių vaikams skirtų ikimokyklinio ugdymo įstaigų.

6. PASIŪLYMAI

- Savivaldybėms atlikti ikimokyklinio ugdymo įstaigų poreikio bei šių įstaigų teikiamų paslaugų kokybės analizę, kuri padėtų nustatyti konkrečios savivaldybės tėvų poreikius instituciniam ikimokykliniam ugdymui.
- Ikimokyklinio ugdymo įstaigų vadovams ir pedagogams tobulinti esamas vaikų ugdymo programas, plėsti programų įvairovę, įgyvendinant netradicines, neformaliojo ugdymo ir sveikatingumo programas.
- Ikimokyklinių ugdymo įstaigų bendruomenei, ypač jose dirbantiems visuomenės sveikatos specialistams, vykdyti sistemingą vaikų sveikatos stiprinimą, įgyvendinant vaikų sveikatingumo programas.

7. LITERATŪROS SĄRAŠAS

1. Juodaitytė A. Įvadas. Socialiniai - edukaciniai pokyčiai ikimokykliniame ugdyme. Mokslo darbų rinkinys, skirtas Lietuvos vaikų darželio 150-sioms ir lietuviškojo darželio 100-sioms metinėms. Klaipėda, 2000, p. 6 - 8.
2. Vaikas - šeimos ir darželio sąveikos subjektas ir objektas. Socialiniai - edukaciniai pokyčiai ikimokykliniame ugdyme. Mokslo darbų rinkinys, skirtas Lietuvos vaikų darželio 150-sioms ir lietuviškojo darželio 100-sioms metinėms. Klaipėda, 2000, p. 113 - 118.
3. Lietuvos higienos norma HN 75:2016 „Ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo programų vykdymo bendrieji sveikatos saugos reikalavimai“, patvirtinta Lietuvos respublikos sveikatos apsaugos ministro 2016 m. sausio 26 d. įsakymo Nr. V-93 redakcija // Valstybės žinios, 2010, Nr. 50-2454. [Prieiga per internetą]. Gauta: http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=1114573
4. Yla S. Priešmokyklinis auklėjimas ir vaikų darželiai. Kaunas: „Žaibo“ spaustuvė, 1933.
5. Želvys R. Bendravimo psichologija. Vilnius: Margi raštai, 2007.
6. Delhaxhe A, Motiejūnaitė A. Ankstyvasis vaikų ugdymas ir rūpyba Europoje: socialinio ir kultūrinio nelygiateisiškumo problemų sprendimas. Švietimo, garso bei vaizdo ir kultūros vykdomoji agentūra (EACEA), 2009. [Prieiga per internetą]. [cituojama pagal 2016 m. vasario 17 d.]. Gauta: http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice./documents/thematic_reports/098LT.pdf
7. Key Data on Early Childhood Education and Care in Europe. Education, Audiovisual and Culture Executive Agency, 2014. [Prieiga per internetą]. [cituojama pagal 2016 m. gegužės 16 d.]. Gauta: http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/documents/key_data_series/166EN.pdf
8. Gronwald S. Exklusive Studie: Ein früher Kita-Besuch hält Kinder psychisch gesund. 2015. [Prieiga per internetą]. stern.de. 2015 [cituojama pagal 2016 m. vasario 22 d.]. Gauta: <http://www.stern.de/6355106.html>

9. Kada vaiką išleisti į darželį: naujo tyrimo rezultatai nustebins daugelį. 2015. [Prieiga per internetą]. Tavovaikas.lt. [cituojama pagal 2016 m. vasario 22 d.]. Gauta: <http://www.tavovaikas.lt/darzelinukas/lavinimas-ir-ugdymas/kada-vaika-isleisti-i-darzeli-naujo-tyrimo-rezultatai-nustebins-daugeli.d?id=68553854>
10. Kokybiškas ikimokyklinis ir priešmokyklinis ugdymas: ką galėtume daryti geriau? Švietimo ir mokslo ministerija. Konferencijos programa. Vilnius, 2015. [Prieiga per internetą]. [cituojama pagal 2016 m. vasario 22 d.]. Gauta: <https://www.smm.lt/uploads/documents/Seminarai/Konferencijos%20programa.pdf>
11. Jankauskienė L. Link kokybiško ir visiems vaikams prieinamo ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo. 2014. [Prieiga per internetą]. [cituojama pagal 2016 m. vasario 17 d.]. Gauta: <http://www.ikimokyklinis.lt/index.php/straipsniai/bendri-straipsniai/link-kokybisko-ir-visiems-vaikams-prieinamo-ikimokyklinio-ir-priesmokyklinio-ugdymo/18234>
12. OECD. PISA 2012 Results: What Makes Schools Successful? Resources, Policies and Practices. Volume IV. [Prieiga per internetą]. OECD Publishing; 2013 [cituojama pagal 2016 m. vasario 18 d.]. 363 p. (PISA). Gauta: http://www.oecd-ilibrary.org/education/pisa-2012-results-what-makes-a-school-successful-volume-iv_9789264201156-en
13. OECD. Education at a Glance 2015 [Prieiga per internetą]. OECD Publishing; 2015 [cituojama pagal 2016 m. vasario 18 d.]. 322 - 339 p. (Education at a Glance). Gauta: http://www.oecd-ilibrary.org/education/education-at-a-glance-2015_eag-2015-en
14. Kučinskienė I. Kokybiškas ankstyvasis ugdymas – sėkmingos ateities raktas. 2015. [Prieiga per internetą]. [cituojama pagal 2016 m. vasario 22 d.]. Gauta: <http://www.ikimokyklinis.lt/index.php/straipsniai/bendri-straipsniai/kokybiskas-ankstyvasis-ugdymas-sekmingos-ateities-raktas/21221>
15. Vyriausybė pritarė privalomo priešmokyklinio ugdymo įvedimui nuo 2016-ųjų rugsėjo. Švietimo ir mokslo ministerija. 2015. [Prieiga per internetą]. [cituojama pagal 2016 m. vasario 17 d.]. Gauta: https://www.smm.lt/web/lt/pranesimai_spaudai/naujienos_1/vyriausybe-pritare-privalomo-priesmokyklinio-ugdymo-ivedimui-nuo-2016-uju-rugsejo

16. Jankauskienė L. Ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo prieinamumas. Švietimo ir mokslo ministerija. 2015. [Prieiga per internetą]. [cituoama pagal 2016 m. vasario 22 d.]. Gauta: https://www.smm.lt/uploads/documents/Seminarai/L_Jankauskien%C4%97.pdf
17. Staerfeldt E, Mathiasen CR. Pedagogika ir demokratija: ugdomojo darbo eksperimentai Lietuvos vaikų darželiuose. Vilnius: Aidai, 1999.
18. Šeibokienė G. Privalomo priešmokyklinio ugdymo link. Švietimo ir mokslo ministerija. Vilnius, 2014. [Prieiga per internetą]. [cituoama pagal 2016 m. vasario 18 d.]. Gauta: https://www.smm.lt/uploads/documents/naujienos/kalbos_pranesimai/2014m/G_%20%C5%A0eibokien%C4%97.pdf
19. Kučinskienė R. Lyginamieji ikimokyklinio ugdymo efektyvumo tyrimai. Socialiniai - edukaciniai pokyčiai ikimokykliniame ugdyme. Mokslo darbų rinkinys, skirtas Lietuvos vaikų darželio 150-sioms ir lietuviškojo darželio 100-sioms metinėms. Klaipėda, 2000, p. 75 - 77.
20. McClelland MM, Acock AC, Morrison FJ. The impact of kindergarten learning-related skills on academic trajectories at the end of elementary school. *Early Child Res Q.* 2006 m. th;21(4):471–90.
21. Tarptautinis penkiolikmečių tyrimas. OECD PISA 2012. Ataskaita. Vilnius, 2013. [Prieiga per internetą]. [cituoama pagal 2016 m. vasario 18 d.]. Gauta: https://www.smm.lt/uploads/lawacts/docs/686_9b68277fce5e82f0d015689493ed5f4b.pdf
22. Dudaitė J. Tarptautinis penkiolikmečių tyrimas. OECD PISA 2009. Ataskaita. Vilnius, 2010. [Prieiga per internetą]. [cituoama pagal 2016 m. vasario 18 d.]. Gauta: https://www.smm.lt/uploads/lawacts/docs/601_fdd29fdf16a3281e325f7ebe03a1f64e.pdf
23. Taggart B, et al. Effective pre-school, primary and secondary education project (EPPSE 3-16+). 2015. [Prieiga per internetą]. [cituoama pagal 2016 m. gegužės 17 d.]. Gauta: https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/45

5670/RB455_Effective_pre-school_primary_and_secondary_education_project.pdf.pdf

24. Early Learning, Later Success: The Abecedarian Study. National Association for the Education of Young Children (NAEYC). 2005. [Prieiga per internetą]. [cituojama pagal 2016 m. gegužės 16 d.]. Gauta: <https://www.naeyc.org/resources/research/earlylearning>
25. Purvaneckienė G. Švietimo politika ir ikimokyklinio bei priešmokyklinio ugdymo plėtra. *Acta Paedagog Vilnensia*. 2016 m. sausio 17 d.;15(15):176–87.
26. Sweinhart LJ, et al. The High / Scope Perry Prcschool Study Through Age 40. 2005. [Prieiga per internetą]. [cituojama pagal 2016 m. gegužės 16 d.]. Gauta: http://www.highscope.org/file/Research/PerryProject/specialsummary_rev2011_02_2.pdf
27. Kamendulytė R. Ikimokyklinio ugdymo paslaugų prieinamumas mieste ir kaime. Mykolo riomerio universitetas. Vilnius, 2008. [Prieiga per internetą]. [cituojama pagal 2016 m. gegužės 16 d.]. Gauta: http://vddb.laba.lt/fedora/get/LT-eLABa-0001:E.02~2009~D_20090120_140028-31718/DS.005.0.01.ETD
28. Taggart B. Ikimokyklinio ugdymo svarba: 1997 - 2014 m. Londono universiteto atliktais moksliniais tyrimais grįsti įrodymai. 2015. [Prieiga per internetą]. [cituojama pagal 2016 m. vasario 22 d.]. Gauta: https://www.smm.lt/uploads/documents/Seminarai/Brenda_%20Taggart%202015%2010%2008.pdf
29. Bitinas B. Mokslinių tyrimų intensyvumo kelio. Lietuvos vaikų darželis: praeitis ir dabartis. Vilnius: Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerijos Leidybos centras, 1999, p. 111 - 114.
30. Lietuvos Respublikos švietimo įstatymas. Valstybės žinios. 1991, Nr. 23-593. [Prieiga per internetą]. Gauta: http://www3.lrs.lt/pls/inter2/dokpaieska.showdoc_l?p_id=458774
31. Ikimokyklinis ugdymas. Švietimo ir mokslo ministerija [interaktyvus]. 2015. [Prieiga per internetą]. [cituojama pagal 2015 m. gruodžio 18 d.]. Gauta:

<https://www.smm.lt/web/lt/smm-svietimas/svietimo-sistema-ikimokyklinis-ugdymas>

32. Metodinės rekomendacijos nevalstybiniam ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo programų teikėjams. Ugdymo plėtotės centras [interaktyvus]. [Prieiga per internetą]. [cituojama pagal 2015 m. gruodžio 19 d.]. Gauta: <http://www.upc.smm.lt/projektai/pletra/files/Methodin%C4%97s%20rekom.%20nevalst.pdf>
33. Priešmokyklinis ugdymas. Švietimo ir mokslo ministerija [interaktyvus]. 2014. [Prieiga per internetą]. [cituojama pagal 2015 m. gruodžio 2 d.]. Gauta: <https://www.smm.lt/web/lt/smm-svietimas/svietimas-priesmokyklinis-ugdymas>
34. Švietimas 2014. Lietuvos statistikos departamentas. Vilnius, 2015. [Prieiga per internetą]. [cituojama pagal 2015 m. gruodžio 2 d.]. Gauta: <https://osp.stat.gov.lt/services-portlet/pub-edition-file?id=18138>
35. Dar kartą apie skiepų svarbą ir naudą visuomenės sveikatai. Vilniaus visuomenės sveikatos centras [interaktyvus]. Vilnius, 2015. [Prieiga per internetą]. [cituojama pagal 2015 m. spalio 8 d.]. Gauta: <http://vilniausvsc.sam.lt/naujienos/skiepu-svarba-ir-nauda-visuomenes-sveikatai/>
36. Tracevičiūtė R. Neskiepijantiems vaikų - baudos arba veto darželiams. Lietuvos žinios [interaktyvus]. 2015. [Prieiga per internetą]. [cituojama pagal 2015 m. gruodžio 2 d.]. Gauta: <http://lzinios.lt/lzinios/Lietuva/neskiepijantiems-vaiku-baudos-arba-veto-darzeliams/206587>
37. 5 pagrindinės priežastys, kodėl reikia skiepyti vaikus. Užkrečiamųjų ligų ir AIDS centras [interaktyvus]. Vilnius, 2015. [Prieiga per internetą]. [cituojama pagal 2015 m. gruodžio 2 d.]. Gauta: <http://www.ulac.lt/lt/naujienos/pranesimai-spaudai/5-pagrindines-priezastys-kodel-reikia-skiepyti-vaikus>
38. Žagminas K, Šurkienė G, Urbanovič N, Stukas R. Tėvų požiūris į vaikų skiepimą. Medicina (Kaunas). 2007; 43 (2): 161 - 169. [Prieiga per internetą]. [cituojama pagal 2016 m. vasario 18 d.]. Gauta: http://vddb.library.lt/fedora/get/LT-eLABa-0001:J.04~2007~ISSN_1010-660X.V_43.N_2.PG_161-169/DS.002.0.01.ARTIC

39. Stirblienė L. Tėvų požiūris į vaikų, lankančių ikimokyklinio ugdymo įstaigas, imunoprofilaktiką. Magistro diplominis darbas. Visuomenės sveikatos vadyba. Kaunas: Lietuvos sveikatos mokslų universitetas, 2011. [Prieiga per internetą]. [cituojiama pagal 2016 m. vasario 18 d.]. Gauta: http://vddb.laba.lt/fedora/get/LT-eLABa-0001:E.02~2011~D_20110628_153405-34475/DS.005.0.01.ETD
40. Lidžiūtė L, Stasiuvienė D. Tėvų, kurių vaikai lanko lopšelj, informuotumas apie vakcinas ir jų požiūris į vaikų imunoprofilaktiką. Visuomenės sveikata. 2015/priedas Nr. 1: 102 - 109. [Prieiga per internetą]. [cituojiama pagal 2016 m. vasario 18 d.]. Gauta: <http://www.hi.lt/uploads/pdf/visuomenes%20sveikata/2015.priedas1/VS%20priedas%202015%20Nr1%20ORIG%20Informuotumas%20apie%20vakcinas.pdf>
41. Lietuvos statistikos departamentas. [Prieiga per internetą]. [cituojiama pagal 2015 m. sausio 12 d.]. Gauta: <http://db1.stat.gov.lt/statbank/SelectVarVal/Define.asp?Maintable=M3110210&P Language=0>
42. Švietimo ir mokslo institucijų registras. [Prieiga per internetą]. [cituojiama pagal 2016 m. gegužės 9 d.]. Gauta: <https://www.aikos.smm.lt/Registrai/Svietimo-ir-mokslo-institucijos/SitePages/Pagrindinis.aspx?ss=8c45a32b-5ac9-4d8f-a012-052707a79029>
43. Jonutytė I, et al. Ikimokyklinio ugdymo pasirinkimo galimybės Lietuvoje. Tiriamojo darbo ataskaita. Klaipėda, 2004. [Prieiga per internetą]. [cituojiama pagal 2016 m. gegužės 10 d.]. Gauta: https://www.smm.lt/uploads/documents/kiti/ikimokyklinio_ugdymo_2004.doc
44. Stasionytė R. Kauno rajono vaikų tėvų nuomonė apie ikimokyklinio ugdymo įstaigas. Kaunas, 2011. [Prieiga per internetą]. [cituojiama pagal 2016 m. gegužės 16 d.]. Gauta: http://vddb.library.lt/fedora/get/LT-eLABa-0001:E.02~2011~D_20110628_152342-71028/DS.005.0.01.ETD
45. Ataskaita dėl tėvų nuomonės apie ikimokyklinio ugdymo paslaugų teikimo kokybės tyrimo. Klaipėdos miesto savivaldybės administracijos socialinio departamento švietimo skyrius. Klaipėda, 2009. [Prieiga per internetą]. [cituojiama pagal 2016 m. gegužės 16 d.]. Gauta: http://www.klaipeda.lt/klaipeda/m/m_files/wfiles/file2333.doc

46. Motiejūnaitė-Shulmeister A. Ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo struktūriniai aspektai Europoje. Vilnius, 2015. [Prieiga per internetą]. [cituojama pagal 2015 m. gruodžio 18 d.]. Gauta: <https://www.smm.lt/uploads/documents/Seminarai/Akvil%C4%97%20Motiej%C5%ABnait%C4%97.pdf>
47. Vaikų ikimokyklinio ugdymo situacija: problemos ir jų sprendimo būdai. Lietuvos Respublikos vaiko teisių kontrolieriaus tarnybos tyrimas. 2007. [Prieiga per internetą]. [cituojama pagal 2016 m. gegužės 16 d.]. Gauta: <http://www3.lrs.lt/docs2/EEZIZCDL.DOC>
48. Švietimas 2013. Lietuvos statistikos departamentas. Vilnius, 2014. [Prieiga per internetą]. [cituojama pagal 2015 m. gruodžio 2 d.]. Gauta: <http://osp.stat.gov.lt/services-portlet/pub-edition-file?id=3070>
49. Monkevičienė O, et al. Ikimokyklinio ugdymo įvairovė: esama situacija ir visuomenės lūkesčiai. Švietimo ir mokslo ministerija. Vilnius, 2008. [Prieiga per internetą]. [cituojama pagal 2016 m. gegužės 16 d.]. Gauta: <https://www.smm.lt/uploads/documents/kiti/VPU-atask-paslaug-ivairove.pdf>
50. Švietimas 2012. Lietuvos statistikos departamentas. Vilnius, 2013. [Prieiga per internetą]. [cituojama pagal 2015 m. gruodžio 2 d.]. Gauta: <http://osp.stat.gov.lt/services-portlet/pub-edition-file?id=786>

PRIEDAI

1 priedas

Vilniaus miesto tėvų ikimokyklinio ugdymo įstaigų pasirinkimo kriterijai ir galimybės

APKLAUSA

Tyrimą atlieką Vilniaus universiteto Medicinos fakulteto Visuomenės sveikatos instituto mokslininkai.

Pateikdami anketą norime išsiaiškinti tėvų ikimokyklinio ugdymo įstaigų pasirinkimo kriterijus ir galimybes.

Anketa yra anoniminė. Tyrimų rezultatai bus pateikti apibendrintais duomenimis. Atidžiai perskaitykite ir atsakykite į klausimus.

Jeigu auginate kelis ikimokyklinio amžiaus vaikus, tai užpildykite kiekvienam vaikui atskirą anketą.

1. Respondentas (apklausos dalyvis):

- Mama
 Tėtis

2. Mamos amžius:

- ≤ 20 m. 41 – 50 m.
 21 – 30 m. ≥ 51 m.
 31 – 40 m.

3. Tėčio amžius:

- ≤ 20 m. 41 – 50 m.
 21 – 30 m. ≥ 51 m.
 31 – 40 m.

4. Mamos išsilavinimas:

- Pagrindinis Aukštasis (siekiamas aukštasis)
 Vidurinis Kita (įrašyti) _____

5. Tėčio išsilavinimas:

- Pagrindinis Aukštasis (siekiamas aukštasis)
 Vidurinis Kita (įrašyti) _____

6. Kokia Jūsų ikimokyklinio amžiaus vaiko lytis?

- Mergaitė
 Berniukas

7. Kiek Jūsų ikimokyklinio amžiaus vaikui metų? _____

8. Kokia mamos socialinė padėtis?

- Studentė
 Dirbanti
 Bedarbė
 Kita (įrašyti) _____

9. Kokia tėčio socialinė padėtis?

- Studentas
 Dirbantis
 Bedarbis
 Kita (įrašyti) _____

10. Kiek vidutiniškai šeimos biudžeto tenka vienam šeimos nariui?

- < 50 €
 51 – 100 €
 101 – 150 €
 151 – 200 €
 201 – 250 €
 > 251 €

11. Įvertinkite balais priežastis, lėmusias apsisprendimą vesti vaiką į darželį, o ne auginti namuose (1 balas – mažiausiai svarbi priežastis, 5 balai – labai svarbi priežastis).

Priežastys	Balai				
	1	2	3	4	5
Geresnės globos sąlygos (maitinimas, miegas, buvimas lauke ir kt.)					
Geresnės ugdymo sąlygos					
Ugdomi specialieji gebėjimai (meniniai, sportiniai ir kt.)					
Galimybė bendrauti su bendraamžiais					
Galimybė gauti specialisto (logopedo, psichologo ir kt.) pagalbą					
Vaikas bus paskiepytas					
Tėvų noras/būtinybė tęsti profesinę veiklą/karjerą, mokslus					
Sunki šeimos materialinė padėtis					
Geresnės sąlygos nei namuose					
Kita (įrašyti ir įvertinti balais)					

12. Jei turėtumėte galimybę keisti gyvenimo sąlygas, tai (pasirinkite vieną variantą):

- Vis tiek vestumėte vaiką į ikimokyklinio ugdymo įstaigą
 Samdytumėte auklę, nevestumėte vaiko į ikimokyklinio ugdymo įstaigą
 Patikėtumėte vaiką artimų giminaičių priežiūrai (seneliams, tetai ir kt.)
 Vestumėte vaiką nereguliariai į ikimokyklinio ugdymo įstaigą (tik kelioms valandoms ar kas antrą dieną ir pan.)
 Kita (įrašyti) _____

13. Kas lėmė konkrečios ugdymo įstaigos pasirinkimą?

- Patogi geografinė padėtis
 Lanko/lankė vyresni vaikai
 Patys tėvai lankė
 Geri atsiliepimai žiniasklaidoje
 Aukštos kvalifikacijos specialistai
 Dirba pažįstami specialistai
 Rekomendavo pažįstami
 Geros patalpos
 Mažos grupės
 Pigu
 Kita (įrašyti) _____

14. Jūsų lūkesčiai prieš vedant vaiką į darželį: (1 balas – labai blogai, 5 balai – labai gerai)

Paslaugų vertinimas	Balai				
	1	2	3	4	5
Vaikas fiziškai ir psichologiškai jausis saugus					
Grupėje bus mažas vaikų skaičius					
Bus organizuojama visapusiška veikla					
Bus suteikiama galimybė vaiko saviraiškai (papildomos paslaugos; meniniai, sportiniai būreliai ir kt.)					
Bus nuolat siūlomos naujovės (projektai, renginiai, pertvarkoma grupės ar darželio aplinka ir kt.)					
Pedagogai nuolat informuos apie vaiko elgesį, jo gebėjimus					
Bus nuolatinis bendradarbiavimas su tėvais (tėvų įtraukiamas į įstaigos veiklą, projektus, komandinį darbą ir kt.)					
Bus patogus darželio darbo laikas					
Daug dėmesio bus skiriama sveikatos stiprinimui					
Kita (įrašyti ir įvertinti balais)					

15. Kaip iš tiesų vertinate darželio teikiamas paslaugas? (1 balas – labai blogai, 5 balai – labai gerai)

Paslaugų vertinimas	Balai				
	1	2	3	4	5
Vaikas fiziškai ir psichologiškai jaučiasi saugus					
Grupėje mažas vaikų skaičius					
Organizuojama visapusiška veikla					
Suteikiama galimybė vaiko saviraiškai (papildomos paslaugos; meniniai, sportiniai būreliai ir kt.)					
Nuolat siūlomos naujovės (projektai, renginiai, pertvarkoma grupės ar darželio aplinka ir kt.)					
Pedagogai nuolat informuoja apie vaiko elgesį, jo gebėjimus					
Nuolatinis bendradarbiavimas su tėvais (tėvai įtraukiami į įstaigos veiklą, projektus, komandinį darbą ir kt.)					
Patogus darželio darbo laikas					
Daug dėmesio skiriama sveikatos stiprinimui					
Kita (įrašyti ir įvertinti balais)					

16. Ar teikiamų paslaugų apimtis tenkina Jūsų lūkesčius?

- Ne
 Taip

17. Ar teikiamų paslaugų kokybė tenkina Jūsų lūkesčius?

- Ne
 Taip

18. Ar turėjote realią galimybę pasirinkti ikimokyklinio ugdymo įstaigą?

- Ne
 Taip

19. Ar Jūs norėjote, kad vaikas lankytų būtent šią ikimokyklinio ugdymo įstaigą?

- Ne
- Taip

20. Ar teko keisti vaikų darželį?

- Ne
- Taip

21. Jei TAIP, nurodykite vieną pagrindinę priežastį:

- Keičiau gyvenamą vietą
- Negalėjome patekti į norimą grupę
- Netenkino pedagogų darbas
- Per dideli mokesčiai
- Vaikas nesijautė saugus
- Kita (įrašyti) _____

22. Ar jaučiate kitokių vaikų darželių poreikį?

- Ne
- Taip

23. Jei TAIP, pažymėkite kokių:

- Privačių darželių
- Savaitinių vaikų darželių
- Darželių, dirbančių pagal specializuotas ugdymo programas (Sveikatos ugdymo, Geros pradžios, Montesori ir kt.)
- Specializuotų grupių sveikatos sutrikimų turintiems specialiujų poreikių vaikams (regėjimo, klausos, kalbos ir kt.)
- Katalikiškų ir kitų konfesijų ikimokyklinio ugdymo įstaigų
- Darželių kitataučių/kitakalbių vaikų ugdymui
- Kita (įrašyti) _____

DĖKOJAME !

**VILNIAUS UNIVERSITETO
MEDICINOS FAKULTETAS**

Viešoji įstaiga, Universiteto g. 3, LT-01513 Vilnius, tel. (8 5) 268 7001, faks. (8 5) 272 8646, el. p. infor@cr.vu.lt.
Duomenys kaupiami ir saugomi Juridinių asmenų registre, kodas 211950810.
Fakulteto duomenys: M.K. Čiurlionio g. 21/27, LT-03101 Vilnius, tel. (8 5) 239 8701, (8 5) 239 7800, faks. (8 5) 239 8705,
el. p. mf@mf.vu

Vilniaus miesto lopšelio - darželio „Gilužis“ 2015-01-20 Nr. 150000-SI- 29
direktorei Onai Šedbarienei
Vilniaus miesto lopšelio - darželio
„Žilvitis“ Ingai Bielinienei direktorei
Vilniaus miesto lopšelio - darželio
„Sakalėlis“ Zitai Butvydienei direktorei
Vilniaus miesto lopšelio - darželio
„Gintarėlis“ Laimai Bartaškienei direktorei
Vilniaus miesto lopšelio - darželio
„Vieversys“ Danei Norinkevičienei direktorei
Vilniaus miesto lopšelio - darželio
„Pipiras“ direktorei Gintarai Ilginienei
Vilniaus miesto lopšelio - darželio
„Viltėnė“ Danutei Sauliūnienei direktorei

DĖL TYRIMO ATLIKIMO

Vilniaus universiteto Medicinos fakulteto Visuomenės sveikatos institutas 2014-2015m. atlieka mokslinį tyrimą, kurio tikslas – įvertinti Vilniaus miesto tėvų ikimokyklinio ugdymo įstaigų pasirinkimo kriterijus ir galimybes. Tyrimo vykdytoja Medicinos fakulteto Visuomenės sveikatos specialybės I kurso magistrantė Karolina Nevero.

Maloniai prašome sudaryti sąlygas apklausti ikimokyklines ugdymo įstaigas lankančių vaikų tėvus.

Priedas - Anoniminė apklausos anketa.

Akademinių reikalų prodekanas

prof. dr. Rimantas Stukas

Irena Stulginskaitė, tel. 2398738, irena.stulginskaite@mf.vu.lt

**VILNIAUS UNIVERSITETO
MEDICINOS FAKULTETAS**

Viešoji įstaiga, Universiteto g. 3, LT-01513 Vilnius, tel. (8 5) 268 7001, faks. (8 5) 272 8646, el. p. infor@cr.vu.lt.
Duomenys kaupiami ir saugomi Juridinių asmenų registre, kodas 211950810.
Fakulteto duomenys: M.K. Čiurlionio g. 21/27, LT-03101 Vilnius, tel. (8 5) 239 8701, (8 5) 239 7800, faks. (8 5) 239 8705,
el. p. mf@mf.vu

Vilniaus miesto lopšelio - darželio
„Šilelis“ direktorei Marinai Pacevičienei
Vilniaus miesto lopšelio - darželio
„Žiedas“ direktorei Česlavai Orlovskai
Vilniaus miesto lopšelio - darželio
„Pelenė“ direktorei Irinai Jadevičienei
Vilniaus miesto lopšelio - darželio
„Karuselė“ direktorei Natalijai Mustafajevai
Vilniaus miesto lopšelio - darželio
„Ramunėlė“ direktorei Valentinai Juškevičienei

2015-03-09 Nr. 150000-SI- 114

DĖL TYRIMO ATLIKIMO

Vilniaus universiteto Medicinos fakulteto Visuomenės sveikatos institutas 2014-2015m. atlieka mokslinį tyrimą, kurio tikslas – įvertinti Vilniaus miesto tėvų ikimokyklinio ugdymo įstaigų pasirinkimo kriterijus ir galimybes. Tyrimo vykdytoja Medicinos fakulteto Visuomenės sveikatos specialybės I kurso magistrantė Karolina Nevero.

Maloniai prašome sudaryti sąlygas apklausti ikimokyklines ugdymo įstaigas lankančių vaikų tėvus.

Priedas - Anoniminė apklausos anketa.

Akademinių reikalų prodekanas

prof. dr. Rimantas Stukas